

Eveliina Autio, Saana-Emilia Junnola & Milla Partanen

**LASTENTARHANOPETTAJIEN JA ALKUOPETTAJIEN KOKEMUKSIA
ESIKOULUN JA ENSIMMÄISEN LUOKAN SIIRTYMÄVAIHEEN TUKEMI-
SEN HYVISTÄ KÄYTÄNNÖISTÄ OULUN KAUPUNGISSA**

"Kyllähän tämmönen yhteistyö aina on semmosta raja-aitojen kaatamista"

**LASTENTARHANOPETTAJIEN JA ALKUOPETTAJIEN KOKEMUKSIA
ESIKOULUN JA ENSIMMÄISEN LUOKAN SIIRTYMÄVAIHEEN TUKEMI-
SEN HYVISTÄ KÄYTÄNNÖISTÄ OULUN KAUPUNGISSA**

"Kyllähän tällöinen yhteistyö aina on semmosta raja-aitojen kaatamista"

Eveliina Autio,
Saana-Emilia Junnola &
Milla Partanen
Opinnäytetyö
Syksy 2015
Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Tekijät: Eveliina Autio, Saana-Emilia Junnola & Milla Partanen
Opinnäytetyön nimi: Lastentarhanopettajan ja luokanopettajan kokemuksia esikoulun ja ensimmäisen luokan siirtymävaiheen tukemisen hyvistä käytännöistä Oulun kaupungissa
Työn ohjaajat: Riikka Huttunen, Markku Koivisto & Seija Kokko
Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2015
Sivumäärä: 56 + 1 liitesivu

Tutkimuksemme tavoitteena on tuoda esiin Oulun kaupungissa olemassa olevia hyviä käytäntöjä siirtymävaiheen tukemisessa, kehittämisideoita näihin hyviin käytäntöihin sekä vastata Oulun varhaiskasvatuksen johtoryhmän tiedontarpeeseen siitä, onko Työparityöskentely-koulutus ollut esi- ja alkuopettajien yhteistyön ja ammatillisen kasvun kannalta hyödyllinen. Tarkoituksenamme on kuvailla Oulun kaupungin varhaiskasvatuksen lastentarhanopettajien ja perusopetuksen alkuopettajien kokemuksia esikoulun ja alkuopetuksen välisen siirtymävaiheen tukemisen hyvistä käytännöistä sekä kuvailla heidän kokemuksiaan siitä, miten näitä käytäntöjä tulisi kehittää.

Tietoperustassa käsittelemme esikouluopetuksen ja alkuopetuksen lähtökohtia, siirtymävaiheen tukemista ja sen hyviä käytäntöjä, näiden kehittämistä sekä Oulun kaupungissa toteutettua Työparityöskentely-koulutusta. Tutkimustehtävämme ovat: 1. Mitkä ovat Oulun kaupungissa lastentarhaopettajien ja luokanopettajien kokemusten mukaan hyviä käytäntöjä siirtymävaiheen tukemisessa esikoulusta ensimmäiselle luokalle? 2. Millaisia kehittämisideoita lastentarhanopettajilla ja luokanopettajilla on siirtymävaiheen tukemiseen ja sen hyviin käytäntöihin? 3. Millaisia kokemuksia työparityöskentely-koulutuksen käyneellä lastentarhanopettajalla ja luokanopettajalla on koulutuksesta ja sen vaikutuksista omaan työhön?

Aineisto kerättiin kahdella teemahaastattelulla syyskuussa 2015. Aineiston analyysimenetelmä oli teemoittelu ja analysoinnissa suoritettiin valikoitua litterointia teemojen mukaisesti. Teemat muotoutuivat tutkimuksemme tavoitteen ja tarkoituksen saavuttamiseksi ja ne pohjautuvat tutkimuksemme tietoperustaan. Tutkimuksemme tulos on, että siirtymävaiheen tukeminen ja sen hyvät käytännöt ovat tärkeä osa lapsen oppimispolkua.

Johtopäätöksenä esitämme, että hyvä käytäntö esi- ja alkuopettajan välinen yhteistyö on merkittävä osa siirtymävaiheen tukemista ja sen avulla mahdollistetaan lapsen tasapainoinen kasvu, kehitys sekä oppimispolku. Lisäksi johtopäätöksenä siirtymävaiheen tukemisen hyviä käytäntöjä tulee kehittää ja nämä keskeisimmät kehitysideat ovat suunnitelmallisemman yhteistyön toteuttaminen aikaa ja resursseja täsmällisemmin kohdentamalla, lapsiryhmäkohtaisempi yhteistyö sekä lapsen yksilöllisempi huomioiminen nivelvaiheessa.

Tutkimustuloksiamme voidaan hyödyntää jatkossa siirtymävaiheen tukemista ja sen hyviä käytäntöjä käsitellessä. Hyviin käytäntöihin voitaisiin panostaa enemmän ja kohdentaa hyviä käytäntöjä entistä lapsiryhmäkohtaisemmiksi. Opinnäytetyömme pohjalta voidaan kehittää Oulussa esikoulun ja koulun välisen siirtymävaihetta entistä suunnitelmallisemmaksi panostamalla esi- ja alkuopettajien yhteistyöhön. Lisäksi tutkimuksen pohjalta on mahdollista kehittää opettajien ammatillisia lisäkoulutuksia vastaamaan tarpeisiin paremmin.

Asiasanat: Hyvät käytännöt, siirtymävaihe, nivelvaihe, esiopetus, alkuopetus, yhteistyö

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Sciences

Authors: Eveliina Autio, Saana-Emilia Junnola & Milla Partanen

Title of thesis: Early Years and Elementary School Teachers' Experiences of the Best Practices Supporting the Transition Phase from Pre-School to Elementary School in the City of Oulu.

Supervisors: Riikka Huttunen, Markku Koivisto & Seija Kokko

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2015

Number of pages: 56, 1 appendix page

We had three research tasks in this study. The aims were to describe early years and elementary school teachers' experiences of the best practices related to transition phase from preschool to elementary school in the city of Oulu. The aim was also to describe their ideas of how to develop the practices further. The third aim was to describe the experiences of the *Working in Partnership* -education and its possible positive effects on early years and elementary school teachers' job.

The study was done in a qualitative method and the data were collected with two separate theme-based interviews and transcribed interviews were analyzed using thematizing. The interviews were done to two separate early years and elementary school teacher pairs. The other pair had gone through *Working in Partnership* -education and the other pair had not.

The best practices related to transition phase were early year and elementary school teachers' co-operation with each other and their child and pupil groups' co-working as well as the co-operation between the teachers and the guardians of the children. The results revealed that the teachers' superiors' support to the co-operation was a significant factor enabling and encouraging the teachers to work together. The co-operation was found to give versatility and assurance to the teachers' work. The teachers' development proposals for the best practices were to improve the co-operation in more systematic and organized way. Furthermore, the teachers wished the co-operation to be developed to a more child-oriented direction. The *Working in Partnership* -education was found to be useful and it gave new ideas and approaches to co-operation. The findings indicate that supporting the transition phase and the best practices play an important part of the children's way to elementary school from preschool and it is important to maintain and develop them further to enable smooth transition and to support the children's education and balanced growth and development.

Best-Practice Policy, Transition Phase, Preschool Education, Primary Education, Interdisciplinary Co-operation, Partnership Between Parents And Carers And Kindergarten Teacher And Elementary School Teacher

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	8
2	ESIKOULUOPETUS JA ALKUOPETUS SIIRTYMÄVAIHEENA	10
	2.1 Esikouluopetuksen järjestäminen ja tavoitteet.....	10
	2.2 Alkuopetuksen järjestäminen ja tavoitteet	12
	2.3 Esikouluopetuksen ja alkuopetuksen siirtymävaihe	13
3	Siirtymävaiheen tukemisen hyvät käytännöt Oulun Kaupungissa	14
	3.1 Esi- ja alkuopettajien välinen yhteistyö.....	14
	3.2 Esi- ja alkuopettajien sekä huoltajien välinen yhteistyö.....	17
4	SIIRTYMÄVAIHEEN TUKEMISEN SEKÄ HYVIEN KÄYTÄNTÖJEN KEHITTÄMINEN	19
	4.1 Siirtymävaiheen tukemiseksi tehtävän työn kehittäminen	19
	4.2 Esimiehen tuen merkitys kehittämiselle.....	20
5	AMMATILLISET LISÄKOULUTUKSET OSANA HYVIÄ KÄYTÄNTÖJÄ....	22
	5.1 Ammatilliset lisäkoulutukset	22
	5.2 Työparityöskentely lastentarhanopettaja – luokanopettaja -koulutus ..	23
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	25
	6.1 Tutkimusmetodologia	25
	6.2 Tutkimuksen tavoite, tarkoitus ja tehtävät	27
	6.3 Tutkimuksen kohderyhmä ja aineiston hankinta.....	28
	6.4 Aineiston analyysi.....	30
	6.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	30
7	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	35
	7.1 Esi- ja alkuopettajien kokemuksia yhteistyöstä	36
	7.2 Kokemuksia esi- ja alkuopettajien ja huoltajien välisestä yhteistyöstä	39
	7.3 Kehittämisideoita nivelvaiheen tukemiseen ja sen hyviin käytäntöihin sekä esimiehen tuen merkitys kehittämiselle	40

7.4 Kokemuksia Työparityöskentely-koulutuksesta	44
8 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	47
9 POHDINTA.....	50
LÄHTEET	53
LIITTEET	58

1 JOHDANTO

Esiopetuksen ja perusopetuksen tulee muodostaa lapsen oppimisen ja kasvun kannalta johdonmukaisesti etenevä kokonaisuus. Tämä kokonaisuus luo perustan lapsen kasvulle ja elinikäiselle oppimiselle. (Opetushallitus 2014a, 12, viitattu 30.3.2015.) Kasvun ja oppimisen kokonaisuuteen sekä sen toimivuuteen kuuluvat oleellisesti eri siirtymävaiheet opetusjärjestelmästä toiseen (THL 2014, viitattu 30.3.2015). Eheän kasvupolun turvaamiseksi Suomessa tulee erityisesti kiinnittää huomiota lapsen siirtymien tukemiseen eri opetusjärjestelmien välillä (Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 61, 2012).

Siirtymävaiheella tarkoitetaan kasvuun ja kehitykseen liittyviä muutosvaiheita (THL 2014, viitattu 25.5.2015). Tässä tutkimuksessa tutkimme esikoulun ja ensimmäisen luokan välistä siirtymävaihetta sekä siihen liittyviä käytäntöjä. Toimintamallit esikoulussa ja alkuopetuksessa poikkeavat toisistaan, mikä vaatii siirtymävaiheelta hyviä käytäntöjä toimiakseen (Karikoski & Tiilikka 2011, 86–89).

Tutkimuksessamme hyvät käytännöt ovat kohderyhmämme esi- ja alkuopettajien kokemusten mukaisesti esi- ja alkuopettajien välinen yhteistyö, johon sisältyy muun muassa ammatilliset lisäkoulutukset, sekä näiden opettajien ja lapsen huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö. Yhteistyö esi- ja alkuopettajien välillä on ja tulee olemaan tärkeä tutkimuksen ja kehittämisen kohde. Esimerkiksi Esiopetuksen laadun arvioinnin (2003–2004) tuloksina esi- ja alkuopettajat toteavat siirtymävaiheen tukemisen hyvänä käytäntönä tehdyn yhteistyön antavan tasapainoiset lähtökohdat opetuksen toteuttamiselle ja kehittämiseksi. Siniharjun (2007) mukaan tehokkaaseen yhteistyöhön kuuluu yhdessä käytävät koulutukset.

Valitsimme opinnäytetyömme aiheen Oulun kaupungin varhaiskasvatuspalveluiden johtoryhmän ilmaiseman tarpeen pohjalta. Tutkimuksessamme käsittelemme myös Oulun kaupungin ja Pohjois-Pohjanmaan kesäyliopiston toteutta-

man ammatillisen täydenniskoulutuksen Työparityöskentely lastentarhanopettaja – luokanopettaja mahdollisia vaikutuksia hyviin käytäntöihin. Aito kiinnostus, tutkimuksen tarve sekä aiheen ajankohtaisuus tieteenalamme kannalta on perusteltu syy aiheen valintaan (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 71).

Tutkimuksemme tavoitteena on tuoda esiin olemassa olevia siirtymävaiheen hyviä käytäntöjä Oulun kaupungissa, vastata Oulun kaupungin varhaiskasvatuksen johtoryhmän tiedontarpeeseen siitä, mitä siirtymävaiheen tukemisen keskeisimmät hyvät käytännöt ovat sekä onko Työparityöskentely-koulutus ollut yhteistyön ja ammatillisen kasvun kannalta hyödyllinen.

Tutkimuksemme tarkoitus on kuvailla lastentarhanopettajien ja alkuopettajien kokemuksia siirtymävaiheen keskeisistä piirteistä sekä sen tukemisen hyvistä käytännöistä Oulun kaupungissa. Tutkimuksessa kuvaillaan lisäksi lastentarhanopettajien ja alkuopettajien kokemusten mukaisesti hyvien käytäntöjen, kuten yhteistyön sekä saadun koulutuksen, vaikutuksia siirtymävaiheen tukemiseen. Kuvailevan tutkimuksen tarkoituksena onkin esittää mahdollisimman tarkkoja ja objektiivisia kuvauksia tutkittavasta ilmiöstä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 137). Lisäksi kuvailemme lastentarhanopettajien ja alkuopettajien kehittämisisideoita siirtymävaiheen tukemisesta.

Tutkimuksemme tuloksista saadaan lisää tietoa siirtymävaiheen tukemisen hyvien käytäntöjen tärkeydestä. Lisäksi tulosten avulla tuodaan esiin merkittäviä kokemuksia siirtymävaiheen onnistumisen kannalta oleellisilta henkilöiltä. Tulosten avulla voidaan kehittää Oulun kaupungissa siirtymävaiheen tukemisen hyvien käytäntöjen toteuttamista. Tulosten avulla voidaan myös kehittää lastentarhanopettajien sekä alkuopettajien saamia ammatillisia lisäkoulutuksia sekä niiden hyödynnettävyyttä työhön.

Tutkimuksessamme puhuttaessa siirtymävaiheesta käytämme myös sen synonyymia nivelvaihe. Ensimmäisestä ja toisesta perusopetuksen luokasta puhuttaessa käytämme myös termiä alkuopetus. Lisäksi tutkimuksemme aiheen mukaisesti puhuessamme siirtymä- tai nivelvaiheesta, tarkoitamme nimenomaan esikoulun ja ensimmäisen luokan välistä siirtymää.

2 ESIKOULUOPETUS JA ALKUOPETUS SIIRTYMÄVAIHEENA

Tässä luvussa kerromme esikouluopetuksen sekä alkuopetuksen järjestämisestä ja tavoitteista sekä näiden kahden yksikön välisestä siirtymävaiheesta. Jotta siirtymävaiheen sekä sen tärkeyden ymmärtää kokonaisvaltaisesti, käsittelemme ensin lyhyesti esikoulun sekä alkuopetuksen järjestämistä ja tavoitteita. Opetuksien järjestämisestä ja tavoitteista kerromme yleisellä tasolla sekä erityisesti Oulun kaupungissa. Lisäksi tuomme esiin näitä opetuksia ohjaavia lainsäädäntöjä, kuten Perusopetuslakia.

2.1 Esikouluopetuksen järjestäminen ja tavoitteet

Esikoulu ja -opetus ovat osa lapsen varhaiskasvatusta. Esiopetusta säätelee Perusopetuslaki (21.8.1998/628). Perusopetuslaissa säädetään muun muassa kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä, oppilashuollon keskeisimmistä periaatteista sekä sen tavoitteista. Nämä periaatteet ja tavoitteet tulee sisällyttää koulujen opetussuunnitelman perusteisiin (Perusopetuslaki 21.8.1998/628, 14§ momentti 2.) Esikoulu on ollut kaikille lapsille vapaaehtoinen ja maksuton (Opetushallitus 2014a, viitattu 30.3.2015), mutta Laki perusopetuslain muuttamisesta (1040/2014) 26 a § mukaan elokuusta 2015 alkaen: ”Oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuotena lapsen on osallistuttava vuoden kestävään esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan.”

Ehyen kasvupolun turvaamiseksi alle kouluikäisten lasten opetus- ja kasvatustajajärjestelmää kehitetään Suomessa jatkuvasti. Esimerkiksi Esiopetusuudistus (2000) kuvaa kehitystyönsä tavoitteiksi lapsen kasvun ja oppimisen riittävän tukemisen. Esiopetuksella pyritään parantamaan lasten oppimisen ja kasvamisen edellytyksiä, sekä turvaamaan lasten joustavaa siirtymistä varhaiskasvatuksesta alkuopetukseen. (Opetushallitus 2000, viitattu 30.3.2015.) Opetus- ja kasvatustajajärjestelmien kehittämiseen sisältyvät muun muassa erilaisten ammattilisten lisäkoulutusten mahdollistaminen ja tarjoaminen.

Esiopetuksen toiminta ja periaatteet rakentuvat yhteiskunnan arvojen pohjalle ja perusopetuksen tapaan sillä on kasvatukseen ja sivistykseen liittyviä tehtäviä (Brotherus 2012, 16–17). Esiopetuksen keskeisinä päämäärinä on lapsen tasapainoista kehitystä ja kasvua ihmisyyteen ja eettiseen vastuunkantoon yhteiskunnan jäsenenä, sekä ohjata häntä toimimaan vastuullisesti ja arvostamaan toisia. Esiopetuksiksi voidaan nimittää kaikkea opetusta ennen peruskouluun siirtymistä, esikoululla tarkoitetaan opetusta, jota toteutetaan lapsille vuotta ennen perusopetukseen siirtymistä. (Opetushallitus 2010, viitattu 30.9.2014.) Komin (2010, 16–17) mukaan varhaiskasvatus tulisikin nähdä kokonaisuutena, jossa esikouluopetus on tärkeä loppusilaus ennen koulun aloittamista.

Perusopetuslain (21.8.1998/628) 2 § säättää perusopetuksen ja esiopetuksen tavoitteista seuraavaa: ”opetuksen tavoitteena on antaa oppilaille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä tukea heidän kasvuaan ihmisyyteen”. Lisäksi esikouluopetuksen keskeinen tavoite on lasten oppimisedellytyksien parantaminen osana varhaiskasvatusta. Esikoulussa toteutettavan opetuksen tulee vahvistaa oppilaiden edellytyksiä koulupolulle. (Opetushallitus 2014a, 12, viitattu 6.5.2015.)

Oulussa varhaiskasvatuspalveluita ovat päivähoito, esiopetus sekä kerhotoiminta. Oulun kaupungissa esikouluopetusta annetaan kunnan päiväkodeissa sekä yksityisissä päiväkodeissa. Oulussa kaupungin järjestämät varhaiskasvatuspalvelut tukevat lasten kasvua, kehitystä, oppimista ja hyvinvointia yhteistyössä kodin kanssa. (Oulun kaupunki 2014, viitattu 30.9.2014.) Koulutaitojen opettelu jo esikoulussa valmistaa lapsia pehmeämpään siirtymiseen koululaisen maailmaan (Hamari 2014, luento 28.10.2014: Oulu.)

Oulun kaupungissa varhaiskasvatuksen tavoitteena on luoda tukeva perusta niin koulua kuin koko myöhäisempää kasvua ja kehitystä varten. Esikoululaiselle tulee antaa vastuuta ja tehtäviä, jotka tuovat onnistumisen iloa, positiivisia kokemuksia ja lisää halua oppia uusia asioita. Vaikka leikki on vielä suuressa osassa toimintaa, esikoulu sisältää myös oppimistuokioita, joiden sisältönä on kehitysvaihetta tukeva toiminta. Vaikka esikoululaisia valmistellaankin tulevaan koulunkäyntiin, toiminnassa huomioidaan esiopetuksen omat tavoitteet ja toi-

mintatapakulttuurit, eikä niitä sidota liikaa alkuopetuksen menetelmiin. (Oulun kaupunki 2009, viitattu 10.2.2015).

2.2 Alkuopetuksen järjestäminen ja tavoitteet

Alakoululla tarkoitetaan perusopetuksen kuutta ensimmäistä vuotta (Oulun kaupunki 2015, viitattu 13.3.2015). Alkuopetuksesta puhuttaessamme tarkoitamme perusopetuksen ensimmäistä ja toista luokkaa. Kuten esikouluopetuksessa, myös alkuopetuksessa kodin ja koulun yhteistyö on tärkeää (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014, viitattu 3.10.2014). Perusopetuslaki (21.8.1998/628) ja valtioneuvoston asetus Perusopetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta (422/2012) sisältävät säännöksiä muun muassa opetuksen yleisistä tavoitteista.

Alkuopetuksen tavoitteena on jatkaa esiopetuksessa aloitettua kasvun ja kehityksen tukemista. Alakoulun uutena tehtävänä esiopetukseen verrattuna on muodostaa lapselle positiivinen näkemys itsestään koululaisena. Alkuopetuksen työtavoissa korostuvat yhä esikoulun tapaan leikki, toiminnallisuus sekä tarinalisuus, vaikka esikoulun alkeet ovatkin muuttuneet erillisiksi oppiaineiksi. (Opetushallitus 2014c, 98, viitattu 19.10.2015). Alkuopetuksen tavoitteena on vuorovaikutuksellisesti yhteistyössä huoltajien kanssa (Opetushallitus 2014b, viitattu 6.5.2015). Tavoitteena on myös tarjota lapsille tasa-arvoinen ja laadukas kouluympäristö, jossa edellytykset oppimiselle, kasvulle sekä kehitykselle mahdollistuvat (Opetushallitus 2014c, viitattu 7.5.2014).

Oulussa peruskoulu järjestetään aluemallin mukaisesti ja opetusta järjestetään lähikouluperiaatteen mukaisesti. Oulun kaupungit arvot rohkeus, reiluus ja vastuullisuus, ohjaavat myös alkuopetuksessa tapahtuvaa kasvatustyötä. (Oulun kaupunki 2015a, viitattu 13.3.2015.)

Varhaiserityisopettaja Anu Hamari (luento 28.10.2014: Oulu) kertoo alkuopetuksen tavoitteita olevan muun muassa sosiaalisten taitojen kehittyminen sekä monipuolinen oppiminen. Alakouluopetuksen tavoitteina on luoda lapselle myönteinen käsitys itsestään oppijana ja koululaisena, herättää kiinnostus tieto-

jen ja taitojen hankkimiseen sekä niiden käyttämiseen ja kehittämiseen. (Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut 2015, 4, viitattu 13.3.2015.)

2.3 Esikouluopetuksen ja alkuopetuksen siirtymävaihe

Jokainen ihminen käy elämässään läpi useita merkittäviä muutosvaiheita, joita voidaan kutsua siirtymä- tai nivelvaiheiksi. Lapsen suurimmat siirtymävaiheet liittyvät kasvuun ja kehitykseen, kuten siirtymä kotoa päivähoitoon, päivähoitosta esikouluun ja esikoulusta kouluun. (THL 2014, viitattu 30.3.2015.) Sillä miten koulu käynnistyy, on merkitystä lapsen oppimisen ja oppimiseen kiinnittymisen kannalta. (Soini, Pyhältö & Pietarinen 2013, 8.)

Ennen esikoulusta perusopetukseen siirtymistä, lapsi on voinut jo kokea siirtymävaiheita kotoa päivähoitoon sekä päivähoiton sisäisiä siirtymiä ikäryhmästä toiseen. Esikoulun ja alkuopetuksen välisessä siirtymävaiheessa lapsi tarvitsee tukea, sillä siirtyminen esikoulusta alkuopetukseen on useimmiten suurempi toimintaympäristön sekä toimintakulttuurin muutos. Osallisuus lapsen siirtymävaiheen kannalta oleellisten kasvattajien: esiopettajan, alkuopettajan sekä lapsen huoltajien, välillä on tärkeää. Siirtymävaihe voi vaatia lapselta sopeutumista. Esikoulun ja perusopetuksen toimintamallit poikkeavat toisistaan, joka asettaa siirtymäprosessien ehyelle jatkuvuudelle haasteita. (Karikoski & Tiilikka 2011, 86-89.)

Siirtymävaiheen tukemista edellytetään Perusopetuslaissa (21.8.1998/628) 1 LUKU 2 §:ssä seuraavasti: ”Esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Opetuksen tulee edistää sivistystä ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä **oppilaiden edellytyksiä osallistua koulutukseen**”. Perusopetuslakia puoltaen Karikoski & Tiilikka (2011, 77) lisäävät, että siirtymävaiheella sekä sen tukemisella on merkittävä rooli, jotta lapsen kasvu ja oppiminen muodostuu tasapainoiseksi ja johdonmukaiseksi jatkumoksi. Lisäksi heidän mukaansa siirtymävaiheissa tukemisen keskeinen tavoite on turvata lapselle ehyt kasvunpolku osana elinikäistä oppimista ja kasvua.

3 SIIRTYMÄVAIHEEN TUKEMISEN HYVÄT KÄYTÄNNÖT OULUN KAUPUNGISSA

Hyviä käytäntöjä siirtymävaiheen tukemisessa on useita. Hyvät käytännöt tässä tutkimuksessa ovat määrittäneet sen mukaan, mitkä ovat tutkimuksemme kohderyhmän mukaan koettu toimiviksi ja tärkeiksi siirtymävaiheen tukemisessa heidän työssään. Hyvät käytännöt tässä tutkimuksessa ovat esi- ja alkuopettajien välinen yhteistyö sekä kodin kanssa tehtävä yhteistyö. Lisäksi esi- ja alkuopettajien käymät ammatilliset lisäkoulutukset ovat osa hyviä käytäntöjä. Kerromme ammatillisista lisäkoulutuksista hyvinä käytäntöinä sekä erityisesti Työparityöskentely lastentarhanopettaja – luokanopettaja -koulutuksesta tarkemmin luvussa 5.

3.1 Esi- ja alkuopettajien välinen yhteistyö

Siirtymävaiheen tukemisen yksi keskeisimmistä hyvistä käytännöistä on yhteistyö esi- ja alkuopettajien välillä. Yhteistyötä tapahtuu kahdenkeskisesti esiopettajan sekä alkuopettajan välillä sekä näiden opettajien ja heidän lapsiryhmiensä välillä. Molemmat yhteistyön muodot ovat tärkeä osa siirtymävaiheen tukemista. (Peda.net 2015, viitattu 15.4.2015.) Yhteistyö esi- ja alkuopettajan välillä toimii myös tärkeänä esimerkkinä lapsille yhteistyön tärkeydestä sekä vahvistaa lasten yhteistyötaitojen kehittymistä (Opetushallitus 2014a, viitattu 8.11.2015).

Toimiakseen yhteistyö esi- ja alkuopettajien välillä edellyttää yhtenäistä ja suunnitelmallista käsitystä käytäntöjen linjasta (Peda.net 2015, viitattu 15.4.2015). Jotta esiopetus ja alakouluopetus muodostavat johdonmukaisesti etenevän jatkumon, tulee toiminnan ja työskentelyn hyviä käytäntöjä tietoisesti ylläpitää, kehittää ja rakentaa yhteistyön keinoin (Brotherus 2012, 17). Yhteistyö on myös keino edistää kasvatuksen ja opetuksen laatua sekä esi- että alkuopetuksessa (Opetushallitus 2014a, 24).

Esi- ja alkuopettajien yhteistyöstä voidaan puhua myös moniammatillisena yhteistyönä, sillä se on eri ammattilaisten tekemää yhteistyötä työryhmissä tai työpareina, jossa jaetaan molempien ammatillista osaamista ja tietoa yhteisen tavoitteen toteutumiseksi (Koskela 2013, viitattu 10.10.2014). Moniammatilliseen yhteistyöhön kuuluu aina yhteinen tavoite, yhteistyö sekä erilaisten verkostojen huomioiminen (Kantonen & Pennanen 2010, 8-9). Esi- ja alkuopettajan yhteistyön yhteisenä tavoitteena on nivelvaiheen luonteva sujuminen ja sen tukeminen (Karikoski & Tiilikka 2011, 77).

Esikoulu ja alakoulu veloitetaan yhteistyöhön niin valtakunnallisen Esi- ja Perusopetussuunnitelman kuin Oulun kaupungin opetussuunnitelmankin mukaan (Oulun opetustoimi 2011, 6, viitattu 28.5.2015). Oulussa on yhdeksän alueellista opetustoimen verkostoa turvaamassa siirtymävaiheen tukemisen hyviä käytäntöjä. Yhteistyön tavoitteita ovat lapsen kasvupolun ehyen jatkuvuuden turvaaminen, ammatillinen kehittyminen ja moniammatillisen yhteistyön kehittäminen. (Oulun opetustoimi 2011, 8-9, viitattu 3.5.2015.) Alueellinen esi- ja alkuopetuksen yhteistyö tukee työtä muun muassa luomalla jatkumon kasvatus- ja opetustyöhön, helpottamalla lapsen koulunaloittamista sekä tehostamalla erityiskasvatusta- ja opetusta (Oulun kaupunki 2009, viitattu 10.2.2015).

Tahojen välisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa lapsen kasvun ja kehityksen kokonaisvaltainen tukeminen sekä turvata lapselle mahdollisimman hyvä koulunaloitus. Oulun kaupunki (2015) luettelee esikoulun ja ensimmäisen luokan nivelvaiheen tukemisen tavoitteiksi seuraavaa:

”Tavoitteena on

- 1) helpottaa lapsen siirtymistä esiopetuksesta alkuopetukseen,
- 2) tutustuttaa alkuopettaja esiopetuksen tavoitteisiin ja sisältöihin ja esiopettaja alkuopetuksen tavoitteisiin ja sisältöihin,
- 3) tehdä tuleva oppimisympäristö tutuksi,
- 4) tukea niitä lapsia, joilla on tuen tarvetta,
- 5) varmistaa, että lapsen kasvun ja oppimisen kannalta välttämätön tieto siirtyy esiopetuksesta kouluihin.”

(Oulun kaupunki 2015b. Henkilöstöpalvelu Akkuna, henkilökohtainen tiedonanto, viitattu 5.2.2015.)

Hyvään käytäntöön yhteistyö sisältyy myös tiedonsiirto lapsesta esikoulusta kouluun. Kun esiopetuksesta välitetään runsaasti tietoa kouluun esimerkiksi palaverissa ja tapaamisissa, lapsen oppiminen ja koulunkäynti ensimmäisellä luokalla ei ala nollapisteestä (Seretin 2012, 33). Tiedonsiirron turvaaminen ja siirtyminen esiopetuksen ja alkuopetuksen välisessä nivelvaiheessa kuuluu pedagogisen jatkuvuuden turvaamiseen, ja on yksi yhteistyön tavoitteista (Oulun opetustoimi 2011, viitattu 28.5.2015). Tiedonsiirrossa huoltajien luvalla välittyy muun muassa opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja sekä lapsen pedagogiseen arviointiin että oppimissuunnitelmaan kirjattuja tietoja (Oulun kaupunki 2015d, viitattu 28.5.2015). Tiedonsiirto esikoulusta kouluun tapahtuu suurimmaksi osaksi erityisopettajien välillä tai heidän kauttaan.

Tiedonsiirtymiseen vaikuttavissa vanhempainilloissa ovat vanhempien lisäksi mukana tulevan koulun rehtori, luokanopettaja sekä erityisopettaja. Näissä illoissa annetaan tietoa muun muassa itse koulusta sekä koulun aloittamisesta. Lisäksi lapset pääsevät tutustumaan kouluun ja mahdolliseen tulevaan ryhmäänsä ennen kesän alkua. (Oulun opetustoimi 2011, 16, viitattu 28.5.2015.)

Tiedonsiirtoa ja yhteistyötä Kososen ja Kyllin (2014, alueellinen vanhempainilta 28.10.2014: Oulu) mukaan puoltavat opetussuunnitelmat ja laki. Alkuopettajien tehtävänä nivelvaiheen tukemiseksi on järjestää esikoululaisille kouluun tutustumispäiviä, joissa esikoululaiset saavat kokeilla konkreettisesti koulun arkea. Esikoululaisten tuleva luokanopettaja sekä koulun erityisopettajat tavataan etukäteen. Yhteistyötä, johon sisältyvät muun muassa tiedonsiirto ja erilaiset tapaamiset, esi- ja alkuopettajien välillä pidetään yhtenä hyvänä käytäntönä siirtymävaiheen tukemisessa.

Siniharjun (2007) mukaan ammatilliset lisäkoulutukset voivat olla osa esi- ja alkuopettajien välistä yhteistyötä ja näin ollen myös osa hyviä käytäntöjä. Yhteistyö koostuu myös kokoontumisista ja lisäkoulutuksesta yhteistyömuotojen

kehittämiseksi sekä yhteisen toimintasuunnitelman laatimisesta (Oulun kaupunki 2009, 23–24, viitattu 26.2.2015). Nämä käytännön keinot ovat myös osa siirtymävaiheen tukemisen hyviä käytäntöjä. Ammatillisista lisäkoulutuksista hyvinä käytäntöinä kerromme luvussa 5.

3.2 Esi- ja alkuopettajien sekä huoltajien välinen yhteistyö

Opettajien välisen yhteistyön lisäksi siirtymävaiheen tukeminen edellyttää vuorovaikutusta sekä yhteistyötä esi- ja alkuopettajien sekä lapsen huoltajien välillä (mm. Karikoski & Tiilikka 2011, 86–87). Siirtymävaiheen tukemisen yksi hyvä käytäntö on yhteistyö esi- ja alkuopettajien sekä lapsen huoltajien välillä. Esi-kouluvuonna lapsen siirtymävaiheessa mukana olevien aikuisten yhteistyö koee muutoksen, kun toiminta muuttuu kolmen eri toimintajärjestelmän, kodin, esiopetuksen ja koulun, väliseksi yhteistyöksi. (Lipponen & Paananen 2013, 39–40, viitattu 25.11.2014.) Siirtymävaiheen tukemiseksi yhteistyö näkyy esimerkiksi esikoulujen käytännöissä; yhdessä vanhempien kanssa laaditaan lapsen oppimissuunnitelma, jota arvioidaan ja päivitetään säännöllisesti yhteistyössä huoltajien sekä lapsen kanssa. Oppimissuunnitelman avulla lapsen yksilöllinen kouluvalmius tulee helpommin seuratuksi sekä tuetuksi. Esiopetuksen päätyttyä huoltaja sekä opettaja antavat lapsesta dokumentoitua tietoa, joka tukee lapsen kouluun siirtymistä. Oppimissuunnitelma siirtyy lapsen mukana perusopetukseen. (Oulun opetustoimi 2011, 11, viitattu 28.5.2015.)

Varhainen tuki on myös yksi siirtymävaiheen tukemisen hyvistä käytännöistä lapsille, joilla ilmenee erityisen tuen tarvetta. Lapsen tarvitessa tukea esi- ja perusopetuksessa tukea tarjotaan kehitys- ja ikätason mukaisesti sekä tuoda tuki mahdollisimman sulautetusti lapsen tavalliseen kasvatusympäristöön (Oulun Kaupunki 2015c, 4, 6, viitattu 18.2.2015). Esikoulun alkaessa pidetään vanhempainilta, johon osallistuvat huoltajien lisäksi päiväkodin johtaja, lastentarhanopettaja, erityislasterhanopettaja sekä koulun erityisopettaja. Vanhempainillassa keskustellaan lasten henkilökohtaisesta oppimisvalmiudesta sekä mahdollisista tuen tarpeista. (Oulun opetustoimi 2011, 16, viitattu 28.5.2015.)

Varhaista tukea tarvitsevan lapsen esi- ja alakoulun siirtymävaiheen tuki toteutetaan yhteistyössä lapsen huoltajien, lasta kuntouttavien tahojen sekä esiopetuksesta ja perusopetuksesta vastaavan henkilön kanssa. Tarvittava tieto lapsesta siirtyy esikoulusta perusopetukseen oppimissuunnitelman kautta. Jos lapsi tarvitsee vielä tukea, tulee tukea jatkaa perusopetuksessa ja vastuu lapsen tuen seurannasta siirtyy perusopetuksen oppilashuollolle ja lapsen opettajalle. (Oulun opetustoimi 2011, 12–13, viitattu 3.5.2015.) Esi- ja alkuopettajien sekä huoltajien väliseen yhteistyöhön sisältyvä tiedonsiirto ja mahdollinen varhainen tuki tapahtuu siirtymävaiheessa suurimmaksi osin erityisopettajien kautta, joten tässä tutkimuksessa emme perehdy aiheeseen syvemmin.

4 SIIRTYMÄVAIHEEN TUKEMISEN SEKÄ HYVIEN KÄYTÄNTÖJEN KEHITTÄMINEN

Tässä luvussa käsittelemme siirtymävaiheen tukemisen sekä sen hyvien käytäntöjen kehittämistä. Siirtymävaiheen sekä sen hyvien käytäntöjen kehittämällä turvataan lapsen tasapainoisesta kasvusta ja kehityksestä huolehtiminen osana esi- ja alkuopetusta. Lisäksi tässä luvussa käsittelemme esimiehen tuen merkitystä hyvien käytäntöjen toimivuudelle ja niiden toteuttamiselle esi- ja alkuopettajien työssä.

4.1 Siirtymävaiheen tukemiseksi tehtävän työn kehittäminen

Esi- ja alkuopettajan välisen yhteistyön kehittäminen edellyttää kokonaisvaltaista näkemystä ja teoreettista ymmärrystä kasvatuksellisen työn moniulotteisista tehtävistä ja vastuista. Moniulotteisen tehtävän, meidän tutkimuksessamme nivelvaiheen onnistuneen tukemisen, toteutumiseksi yhteistyön eri ammattiryhmien välillä on oltava lapsilähtöistä ja toimivaa. Moniammatillisessa työskentelyssä ja yhteistyössä on oltava myös valmiudet kerryttää ja kehittää ammatillisia tietoja ja taitoja. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009, 40–41.) Yhteistyötä kehittämällä taataan esi- ja alkuopetuksen laadun säilymistä (Opetushallitus 2014a, 24, viitattu 8.11.2015).

Esi- ja alkuopettajien välillä tapahtuvan yhteistyön kehittäminen on kasvatusjärjestelmien toimivuuden ja mahdollisimman lapsilähtöisen toiminnan toteuttamisen kannalta tärkeää. Jotta työskentelytavat kehittyvät, vaatii se työntoteuttajien tietojen ja taitojen kehittämistä. Tietoja ja taitoja voidaan kehittää esimerkiksi ammatillisilla lisäkoulutuksilla, yhteistyöhön panostamalla, toisen osapuolen työhön tutustumisella sekä erilaisilla tapaamisilla ja toisilta oppimalla. (Hätönen 2000, 57–58.) Vaikka viime vuosina esi- ja alkuopetuksien toimintakulttuureita on tuotu toisiaan lähemmäs ja yhteistyön tärkeys on korostunut, koetaan edelleen esi- ja alkuopettajien yhteistyön vaativan tehostumista. Tehostetulla yhteistyöllä esi- ja alkuopettajien välillä voidaan siirtymävaiheesta muodostaa lapsen

hyvinvoinnin, kasvun sekä kehityksen kannalta toimivampi kokonaisuus (Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle esiopetusuudistuksen vaikutuksista ja asetettujen tavoitteiden toteutumisesta, 54, viitattu 8.11.2015.)

Siniharjun (2007, 55, 89) teettämän kyselyn Esi- ja alkuopettajien välisestä yhteistyöstä tuloksista käy ilmi, että jopa 65 % vastanneista alkuopettajista (n=240) ei ole koskaan käynyt tai on käynyt vain vähän yhteisiä koulutuksia esiopettajien kanssa. Paljon koulutuksia käyneitä vastaajia oli vain 8 %. Kyselyn mukaan yhteistyötä esi- ja alkuopettajien välillä tulisi kehittää saamalla yhdessä käytävät ammatilliset täydennyskoulutukset luonnolliseksi osaksi työtä.

Muita kehittämisideoita esi- ja alkuopettajien työhön sekä heidän väliseen yhteistyöhön kyselyn (Siniharju 2007, 89) mukaan olisi muun muassa kehittää yhteistyöhön hyviä malleja sekä tehostamalla ohjausta ja johtamista. Lisäksi lapsikohtaista ja lapsen yksilöllisyyden huomioivaa yhteistyötä tulisi lisätä, esimerkiksi lapsen tiedonsiirtymisen esikoulusta kouluun osalta.

Myös esi- ja alkuopettajien sekä huoltajien välillä tapahtuva yhteistyö tarvitsee toimiakseen säännöllistä tarkastelua ja tarvittaessa kehittämistä. Esi- ja alkuopetuksien järjestäjät ovat vastuussa yhteistyön kehittämisestä. Kehittämisen tärkeimpinä lähtökohtina on aina luottamuksen rakentaminen sekä kaikkien osapuolten tasa-arvoinen, vuorovaikutuksellinen ja kunnioittava kohtaaminen. Toimiakseen yhteistyötä pitää aina ylläpitää ja kehittää entistä henkilökohtaisemman ja välittömämmän kohtaamisen suuntaan. (Opetushallitus 2014a, 24-25, viitattu 8.11.2015.)

4.2 Esimiehen tuen merkitys kehittämiselle

Hyviä käytäntöjä siirtymävaiheen tukemisessa voidaan helpommin ylläpitää ja hyödyntää, kun niiden toteuttamiseen esi- ja alkuopettajia kannustetaan ja tuetaan esimiehen taholta. Kasvatuksellisessa työssä lastentarhanopettajien ja alkuopettajien työskentelyn johtaminen voi kohdata haasteita, sillä usein sosiaali- ja kasvatusalan töissä vallitsee vakiintuneita työnjakoja ja ammattilaisten väli-

siä hierarkioita. Ammatillisten rajojen tai jaottelun sijaan työskentelyä pitäisi pyrkiä johtamaan asiakaslähtöisesti, tässä tapauksessa tulevien koululaisten, tarpeet ensisijaisesti huomioiden. Jotta yhteistyö eri ammattiryhmien välillä olisi toimiva kokonaisuus, esimiehen johtamisen tulee pohjautua kokonaisvaltaiselle ymmärrykselle työn merkityksestä ja vastuusta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009, 40-41.)

Esimiehen tuella on merkitys hyvään käytäntöön esi- ja alkuopettajien väliseen yhteistyöhön sekä siihen, kuinka tätä yhteistyötä toteutetaan. Esimies voi omalla toiminnallaan sekä osaamisellaan vaikuttaa merkittävästi esi- ja alkuopettajien innostuneisuuteen tehdä työtään sekä toteuttaa yhteistyötä. (Kujala 2014, 45, pro gradu -tutkielma, viitattu 16.10.2015.) Esimiehen tuella ja kannustuksella opettaja voi olla kiinnostuneempi ylläpitämään sekä kehittämään omaa ammattitaitoaan ja -osaamistaan.

Ammatilliset lisäkoulutukset ovat osa hyviä käytäntöjä siirtymävaiheen tukemisessa. Lasten opetuksesta ja kasvatuksesta vastaavilla aloilla työntekijöiden tulee huolehtia oman ammattitaitonsa ylläpitämisestä ja kehittämisestä esimerkiksi yhteistyöhön panostamalla sekä lisäkouluttautumalla. Näistä tarvittavista ammattitaidon ylläpitämisen ja kehittämisen tarpeista tulee ilmoittaa esimiestalolle. Ammattitaidon kehittämisen yhtenä keinona voi olla lisäkoulutukset. Koulutusten avulla työhön saadaan uusia tietoja ja taitoja, joita muuttuvalla työkentällä tarvitaan. (Hätönen 2000, 25–26.)

Varhaiskasvatuksessa ja alkuopetuksessa hyvään johtamiseen ja esimiestoimintaan kuuluu lastentarhanopettajien ja alkuopettajien osaamisen ylläpito sekä vahvistaminen esimerkiksi mahdollistamalla ammatillisia lisäkoulutuksia. Tuella lastentarhan- ja alkuopettajien osaamista varmistetaan kasvatuksen ja opetuksen hyvän laadun säilyminen. Hyvällä johtamisella ja lastentarhan- ja alkuopettajien saamalla tuella esimieheltään, varmistetaan lapsen kasvun ja oppimisen siirtymävaiheen onnistuminen, sen hyvien käytäntöjen toteutumisen mahdollistuminen sekä turvallinen oppimisympäristö. (Lastentarhanopettajaliitto 2015, 30, Lastentarhalehti 4/2015.)

5 AMMATILLISET LISÄKOULUTUKSET OSANA HYVIÄ KÄYTÄNTÖJÄ

Tässä luvussa käsittelemme lastentarhanopettajien sekä alkuopettajien saamia ammatillisia lisäkoulutuksia, jotka ovat olennainen osa siirtymävaiheen tukemisen hyvää käytäntöä esi- ja alkuopettajien yhteistyötä. Ammatilliset lisäkoulutukset ovat myös yksi keinoista kehittää työtä yleensä sekä erityisesti siirtymävaiheeseen keskittyvää työtä. Aiheenrajauksemme sekä tutkimustuloksiamme mukaisesti tässä kappaleessa käsittelemme erityisesti ammatillisena lisäkoulutuksena toisen kohderyhmämme käymää Työparityöskentely-koulutusta sekä sen lähtökohtia ja tavoitteita.

5.1 Ammatilliset lisäkoulutukset

Ammatilliset lisäkoulutukset voidaan toteuttaa esimerkiksi ammattiryhmäkohtaisina koulutuksina ja järjestää alueellisena yhteistyönä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009, 24). Hätösen (2000, 71–72) mukaan ammatillisten lisäkoulutukset antavat työntekijöille uutta tietoa ja taitoa ammatissa toimimiseen. Mahdollistamalla henkilöstön lisäkouluttautumisen, varmistetaan työn mielekkyyden säilyminen sekä kasvaminen. Ammatilliset lisäkoulutukset voivat olla myös keino lisätä vuorovaikutuksellisuutta eri ammattitahojen välillä.

Lisäkoulutukset ovat mahdollinen osa esi- ja alkuopettajien yhteistyötä ja ovat yksi siirtymävaiheen tukemisen hyvistä käytännöistä. Hyvin toimiva yhteistyö voi taata varmemmin toimivan siirtymävaiheen. Siniharju (2007) toteaa, että hyvät mallit yhteistyön toteuttamiseen sekä yhteiset ammatilliset lisäkoulutukset edistävät yhteistyötä esi- ja alkuopettajien välillä. Poikonen (2003, 109–110) lisää, että esi- ja alkuopettajien yhteistyö vaikuttaa esi- ja alkuopetuksen toimintakulttuureihin. Sen on muun muassa koettu parantavan lasten asemaa sekä lisäävän opettajien ammatillista varmuutta ja työnkuvan laajuutta. Lisäksi yhteistyön ja koulutusten koetaan tuovan vaihtelua työhön ja lisäävään työn mielekkyyttä.

Oulussa järjestetään esi- ja alkuopettajille säännöllisesti yhteisiä koulutustilaisuuksia, joiden suunnittelusta vastaa Esi- ja alkuopetuksen yhteistyö -ryhmä. Koulutusten tarkoituksena on muun muassa käsitellä alojen ajankohtaisia aiheita sekä kehittää verkostoyhteistyötä. Myös verkostokoulutukset kuuluvat yhteistyöhön. (Oulun opetustoimi 2011, 15, viitattu 3.5.2015.)

5.2 Työparityöskentely lastentarhanopettaja – luokanopettaja -koulutus

Koulutus Työparityöskentely lastentarhanopettaja – luokanopettaja järjestettiin Pohjois-Pohjanmaan kesäyliopiston ja Oulun kaupungin yhteistyönä. Työparityöskentely koulutus oli ammatillinen täydennyskoulutus lastentarhanopettajille ja luokanopettajille. Koulutus kesti vuoden, kevästä 2012 kevääseen 2013 ja sen laajuus oli viisi (5) opintopistettä. Koulutukseen osallistui yhteensä 13 yhteistyössä työskentelevää yhteistyöryhmää, joista 11 yhteistyöryhmää koostui kahdesta henkilöstä: lastentarhanopettajasta sekä luokanopettajasta. Yhdessä yhteistyöryhmässä oli neljä toimijaa ja yhdessä ryhmässä kolme toimijaa. (Hiltunen & Immonen 2015. Henkilökohtainen tiedonanto. Oulun kaupunki.) Myöhemmin tässä tutkimuksessa perehdymme erääseen koulutuksen käyneeseen työpariin ja heidän kokemuksiinsa.

Koulutuksen tavoitteena oli antaa osallistujille näkökulmia, miten lapsen yhtenäinen oppimisen polku esiopetuksesta kouluun voidaan turvata. Työparina työskenteleminen tukee tätä tavoitetta lastentarhanopettajan ja luokanopettajan suunnitellessa yhteistyökäytäntöjä esiopetusikäisen lapsen koulun kasvuympäristöön ja toimintakulttuuriin tutustumisen helpottamiseksi. Koulutuksen aikana työparina toimivat lastentarhanopettaja sekä alkuopettaja oppivat tuntemaan lapsen esikoulun ja koulun siirtymävaiheeseen liittyviä yhdessä koettavia ja jaettava asioita, hyödyntämään toistensa osaamista, arvostamaan toistensa työtä, sekä kehittämään yhteistyön tueksi uusia työtapoja sekä pedagogisia ratkaisuja. (Hiltunen & Immonen 2015. Henkilökohtainen tiedonanto. Oulun kaupunki.) Ensisijaisesti työparikoulutuksen tarkoitus oli madaltaa esikoulun ja alakoulun välistä siirtymän kynnyksiä, tekemällä kouluympäristö tutuksi esikoululaiselle. Esi- ja alkuopettajien toteuttama tiivis yhteistyö tuki tarkoitusta. (Luukkonen 2014,

pro gradu -tutkielma, viitattu 31.3.2015.)

Koulutus koostui lähiopetuksesta sekä itsenäisestä työskentelystä. Käsitellyt aiheet liittyivät lapsen ja koulun valmiuksiin, työparityöskentelyn mahdollisuuksiin esi- ja alkuopetuksessa sekä vastuukysymyksiin ja salassapitoon. Lisäksi koulutuksessa tutustuttiin erilaisiin yhteistyökäytänteisiin ja konkreettisiin toimintamalleihin. Koulutuksen aikana työparit suunnittelivat ja toteuttivat yhteistyömallin ja lopussa omaa oppimista ja kehittämistyötä arvioitiin. (Hiltunen & Immonen 2015. Henkilökohtainen tiedonanto. Oulun kaupunki.)

Työparityöskentely-koulutuksessa kehitettyjen yhteistyömallien toivotaan synnyttävän uusia ideoita myös muiden yksiköiden esi- ja alkuopetuksen yhteistyökäytäntöihin. (Hiltunen & Immonen 2015. Henkilökohtainen tiedonanto. Oulun kaupunki.) Forss-Pennasta (2006) siteeraten Luukkonen (2014) toteaa jatkotutkimukselle esi- ja alkuopetuksen yhteistyöstä ja jatkumosta sekä lapsen kokemuksista olevan tarvetta. Yhteistyön onnistuneen rakentumisen kannalta myös lasten kokemukset saavat merkitystä.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tässä luvussa kuvailemme laadullisen tutkimuksemme metodologiaa, lähtökoh-
tia ja aiheen rajausta. Luvussa esittelemme myös tutkimuksemme tavoitteet,
tarkoituksen ja tehtävät. Kuvailemme aineistomme analyysimenetelmää sekä
kohderyhmää. Lisäksi käsittelemme tutkimuksemme luotettavuutta ja eettisyyt-
tä.

6.1 Tutkimusmetodologia

Tutkimuksemme on kvalitatiivinen tutkimus. Lähtökohtana kvalitatiivisessa tut-
kimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Tutkimme jo olemassa olevia
hyviä käytäntöjä nivelvaiheen tukemisessa. Oikean elämän tutkittavat tapahtu-
mat ja käytännöt ovat moninaisia ja ne muovaavat toinen toisiaan. Näin ollen
kahden eri ammattilaisen (esikoulun lastentarhaopettaja sekä alkuopettaja)
työskentely saman asian hyväksi (nivelvaiheen tukeminen) on moninaisen, vuo-
rovaikutuksellisen ilmiön tutkimista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161,
164.) Perustana tutkimuksellemme on halu perehtyä lastentarhanopettajien ja
alkuopettajien yksilöllisiin ja ainutlaatuisiin kokemuksiin. Kvalitatiivisen tutkimuk-
sen keinoin meidän on mahdollista päästä kuvailemaan erilaisia näkökulmia ja
kokemuksia nivelvaiheen hyvistä käytännöistä ja niiden toteutumisesta käytän-
nössä.

Kun tutkimuksemme kohteena on kohderyhmän henkilökohtaiset kokemukset
tutkittavasta ilmiöstä, siirtymävaiheen tukemisesta ja sen hyvistä käytännöistä,
on tutkimuksen yksi näkökulmista fenomenologinen tutkimuksen menetelmä
(Laine 2007, 28–29). Fenomenologisen tutkimusmenetelmän mukaan tutkijat
ovat kiinnostuneet kohderyhmän kokemuksista. Tutkittavan ilmiön kokemuksia
tuodaan esiin erityisesti kuvailun keinoin. Kun tutkimuksemme tarkoituksena on
kuvailla lastentarhanopettajien ja alkuopettajien kokemuksia siirtymävaiheen
tukemisen hyvistä käytännöistä, tuo se fenomenologisen tarkastelutavan osaksi
tutkimusmetodologiaamme. (Varto 2005, 135-137.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on, että tutkimuksen tulokset ovat riippuvaisia paikasta, asiasta sekä ajasta, jossa tutkimusta toteutetaan (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161, 164). Tutkimuksen aiheen rajausta voidaan perustella näiden kolmen tekijän: paikka, asia sekä aika, mukaisesti. Tutkimuksemme toteuttamiseen, sekä näin ollen myös tuloksiin, vaikutti tutkimuksemme paikka. Tutkimus toteutettiin perustellusti Oulun kaupungissa, sillä se on opinnäytetyön tekijöinä kotikaupunkimme, sekä työn tilaaja oli suoraan Oulun kaupunki. Paikasta riippuvaisena lastentarhanopettajien ja alkuopettajien kokemuksissa, ja näin ollen myös tutkimuksemme tuloksissa, näkyy toimintaympäristön, Oulun kaupungin, esi- ja alkuopetuksen ominaispiirteitä.

Rajasimme tutkimuksemme aiheemme käsittelemään lastentarhanopettajien ja alkuopettajien kokemuksia heidän välisestään yhteistyöstä siirtymävaiheen tukemisessa Oulun kaupungissa. Koimme tämän rajauksen palvelevan parhaiten sekä omia oppimistavoitteitamme tulevana sosionomeina että työn tilaajamme Oulun kaupungin tiedontarpeita aiheesta. Aiheena esikoulunopettajien ja alkuopettajien kokemukset siirtymävaiheen tukemisen hyvistä käytännöistä oli meitä tutkijoita kiinnostava sekä innostava.

Koska lastentarhanopettajien ja alkuopettajien kokemukset nivelvaiheen hyvistä käytännöistä ovat yksilöllisiä ja aikaan ja paikkaan sidonnaisia, on tutkimuksemme toteutuksen aika niin sanottu poikkileikkaus. Tämä johtuu siitä, että kyselimme opettajien kokemuksia vain tietyssä hetkenä, emme seuraten esimerkiksi hyvien käytäntöjen kehittymistä pidemmällä aikavälillä. Tutkimustehtäviimme vastaavuuden kannalta poikkileikkaus on riittävä aiheenrajaus, sillä tarkoituksenamme on kuvata kohderyhmän kokemuksia siirtymävaiheen tukemisen hyvistä käytännöistä tällä hetkellä. Tutkimuksemme aiheenrajaus antaa myös tuleville tutkimuksille ja aiheen tarkastelulle mahdollisia uusia näkökulmia. Kuten Varto (2005, 137–138) toteaa, tutkittavaan ilmiöön vaikuttavat rajaukset ja merkitykselliset suhteet on tärkeä ymmärtää, ettei yksittäisinä kokemuksina saatuja tutkimustuloksia voida virheellisesti yleistää.

6.2 Tutkimuksen tavoite, tarkoitus ja tehtävät

Tutkimuksemme tavoitteena on tuoda esiin olemassa olevia hyviä käytäntöjä nivelvaiheen tukemisessa sekä vastata Oulun kaupungin varhaiskasvatuksen johtoryhmän tiedontarpeeseen siitä, mitä siirtymävaiheen tukemisen keskeisimmät hyvät käytännöt ovat, kuinka niitä voitaisiin kehittää sekä onko Työparityöskentely-koulutus ollut esi- ja alkuopettajien yhteistyön ja ammatillisen kasvun kannalta hyödyllinen.

Tutkimuksemme on ammattikorkeakoulun opinnäytetyömme. Opinnäytetyön tekijöinä meidän omat oppimistavoitteemme tulevana sosionomeina on tässä tutkimuksessa ymmärtää mitä yhteistyö lastentarhanopettajan ja alkuopettajan välillä on, mitä hyvät käytännöt tarkoittavat ja miten ne ilmenevät käytännössä. Lisäksi tavoitteemme on tutustua Oulun kaupungin säätämiin yhteistyön tavoitteisiin ja sisältöihin sekä selvittää niiden toteutumista. Myös työparikoulutukseen tutustuminen ja syventyminen kuuluvat osaksi oppimistavoitteitamme. Tulevana sosionomeina haluamme myös oppia ymmärtämään kasvatuksellisen työkentän laajuutta sekä lapsen tasapainoisen kasvun ja kehityksen tukemisen tärkeyttä käytännön toiminnassa. Koska tutkimus on meille kaikille ensimmäinen, meillä kaikilla on tavoitteena oppia myös kvalitatiivisen tutkimuksen tekemisestä, tutkimusprosessin etenemisestä sekä tutkimuksen oikeasoppisesta kirjoittamisesta.

Tutkimuksemme tarkoitus on kuvailla Oulun kaupungin lastentarhanopettajien ja alkuopettajien kokemuksia esikoulun ja alkuopetuksen välisen siirtymävaiheen tukemisen hyvistä käytännöistä. Lisäksi tavoitteena on kuvailla siirtymävaiheen tukemisen hyvien käytäntöjen mahdollisia kehittämisideoita. Tutkimuksemme tavoitteena on myös kuvailla kohderyhmämme kokemuksia saadun ammatillisen lisäkoulutuksen vaikutuksista työhön sekä siirtymävaiheen tukemiseen. Kuvailun kautta tavoitteemme on tuoda esille haastateltavien henkilöiden toimintaa (siirtymävaiheen tukeminen ja sen hyvät käytännöt) sekä millaisena he kokevat toimintansa. Kuvailu tuo ilmi haastateltavien henkilöiden päämääriä (onnistunut siirtymävaiheen tukeminen) sekä keinoja (hyvät käytännöt) niiden saavuttamiseksi. (Hirsjärvi & Hurme 1993, 40.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen kohdalla puhutaan yleensä tutkimustehtävistä tutkimusongelmien sijaan. Tutkimustehtävä asetetaan yleisellä tasolla ja kvalitatiivisen luonteeseen kuuluu, että tutkimustehtävä saattaa muuttua tutkimuksen myötä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009,126.)

Tutkimustehtävämme ovat:

1. Mitkä ovat Oulun kaupungissa lastentarhaopettajien ja luokanopettajien kokemuksien mukaan hyviä käytäntöjä siirtymävaiheen tukemisessa esikoulusta ensimmäiselle luokalle?
2. Millaisia kehittämisideoita lastentarhanopettajilla ja luokanopettajilla on siirtymävaiheen tukemiseen ja sen hyviin käytäntöihin?
3. Millaisia kokemuksia työparityöskentely-koulutuksen käyneellä lastentarhanopettajalla ja luokanopettajalla on koulutuksesta ja sen vaikutuksista omaan työhön?

6.3 Tutkimuksen kohderyhmä ja aineiston hankinta

Tutkimuksemme kohderyhmä on kaksi yhteistyöparia lastentarhanopettaja ja alkuopettaja. Näistä yhteistyöpareista toinen oli käynyt Työparityöskentely lastentarhanopettaja – luokanopettaja -koulutuksen ja toinen haastateltava pari ei. Kohderyhmä valittiin tarkoituksenmukaisesti Oulun kaupungin varhaiskasvatuspalveluiden johtoryhmän toiveiden ja ehdotusten mukaisesti Oulun kaupungin alueilta, joissa yhteistyötä nivelvaiheen tukemiseksi toteutetaan ja sen tutkiminen on ajankohtaista. Kuten Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009, 164) toteavat, kvalitatiivisen tutkimuksen tyypillisiin piirteisiin kuuluu kohdejoukon valinta tarkoituksenmukaisesti.

Tutkimuksessamme toteutettiin kaksi haastattelua syyskuussa 2015. Haastattelutyypinä käytimme teemahaastatteluja, joka on strukturoidun ja avoimen

haastattelun välimuoto ja vastaa kvalitatiivisen haastattelun lähtökohtia. Teemahaastatteluissa haastatteluiden aihe on tiedossa, mutta haastattelujen kysymysten määrä ja järjestys eivät välttämättä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 208.) Teemahaastatteluissa pyrittiin tutkijan johtamaan vuorovaikutukselliseen keskusteluun (Eskola & Vastamäki 2001, 24). Haastattelumme teemat muotoutuivat tutkimuksemme tavoitteen ja tarkoituksen saavuttamiseksi ja ne pohjautuvat tutkimuksemme tietoperustaan. Haastatteluissa meillä oli mahdollisuus pyytää vastauksiin tarkennusta sekä kysyä tarvittaessa lisäkysymyksiä. Mahdollisten lisäkysymysten esittäminen tarvittaessa osana haastatteluprosessia on perusteltua, sillä tutkimme vuorovaikutuksellista ja prosessinomaista ilmiötä, siirtymävaihetta.

Teemahaastattelut toteutettiin haastateltavien tutuissa toimintaympäristössä, sillä kvalitatiivisen tutkimuksen luonteen tyypillisiksi piirteiksi Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009, 164) toteavat: ”tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja aineisto kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa sekä suositaan ihmistä tiedon keruun instrumentteina, jossa tutkija luottaa keskusteluihin hankittuun tietoon erilaisia testejä enemmän”. Haastattelu on perusteltu menetelmä osana kvalitatiivista tutkimusta, sillä laadullisten metodien, jossa tutkittavien omat näkökulmat ja ”ääni” pääsevät esille, käyttö on yleinen ja perusteltu aineistonhankinnan tapa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164). Koska haastattelussa oltiin suoraan kielellisessä vuorovaikutuksessa kohde-ryhmän kanssa, tilanne antoi mahdollisuuden suunnata tiedonhankintaa ja keskustelua myös tarvittavia päämääriä kohti (Hirsjärvi & Hurme 2008, 24).

Haastattelut etenivät teemahaastattelurungon (kts. liite 1) tutkimuskysymysten mukaisesti. Haastattelusta saatua aineistoa alettiin avaamaan jäsentelemällä teemoittain eli aihealueittain, jotta saimme muistiin tutkimuksemme kannalta merkittäviä vastauksia ja kokemuksia. Teemahaastattelussa pinnalle nousevat ihmisten kokemukset ja heidän antamansa merkitykset eri teemoista. Ja kuten teemahaastattelussa on oleellista, löysimme teemojen avulla vastaukset tutkimuskysymyksiimme. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 77.) Tutkimuksen aihealueet on esitelty sekä tietoperustassa että tutkimustuloksissa omina lukuinaan.

6.4 Aineiston analyysi

Aineistomme analyysin menetelmä oli teemoittelu. Aineistomme analysoinnissa litterointia suoritettiin valikoiden teemojen mukaisesti. Kun haastateltavia henkilöitä oli muutamia, osa tutkimuksen päätelmistä tehtiin suoraan tallennetusta materiaalista. Litterointia suoritettiin valikoiden teema-alueista tai haastateltavien puheesta. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 138.)

Valikoiden tehdyn litteroinnin jälkeen aineisto jaoteltiin teemoittain, eli aihepiireittäin sekä analysoitiin. Teemoittelu tarkoittaa aineiston jäsentämistä teemoittain, jonka jälkeen teemat pelkistetään. (Eskola & Vastamäki 2001, 41.) Kuten Kiviniemi (2007, 70) toteaa, runsasta aineistokokonaisuutta on helpompi tarkastella eri teemojen kautta ja jättää tutkimuksen kannalta epäolennainen aineisto pois. Aineiston analysointi helpottuu, kun analysoitava aineisto kerätään valmiiksi suunniteltujen teemojen alle. Näin toimimalla olemme saaneet aineistosta tutkimustehtävienne kannalta aiheelliset tiedot. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.)

Tässä tutkimuksessamme käytimme teemoittelua, sillä haastattelun aineisto oli laaja ja aineiston käsittely oli selkeämpää ja tutkimuskysymyksiin vastaavuuden kannalta tarkoituksenmukaisempaa. Lisäksi, koska toteutimme kaksi erillistä haastattelua, oli niiden tuomat aineistot selkeää jaotella yhtenäisiksi teemakokonaisuuksiksi.

6.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Opintonäytetyötämme tehdessä meihin tutkijoina pätevät samat eettisyyden ja luotettavuuden periaatteet kuin muihinkin tutkijoihin. Hyvin toimiakseen jokaisen tutkijan tulee miettiä ensiksi mikä on toiminnan varsinainen tavoite. Lisäksi tutkijan tulee arvioida millaisia eettisiä ja luotettavia ratkaisuja tehdään tutkimuksen onnistumiseksi. (Karjalainen, Launis, Pelkonen & Pietarinen 2002, 58–59.) Tutkimuksemme tarkoitus on kuvailla lastentarhanopettajien ja alkuopettajien kokemuksia siirtymävaiheen tukemisen hyvistä käytännöistä Oulussa. Kuvailemme lastentarhanopettajien ja alkuopettajien hyvien käytäntöjen, kuten yhteistyön sekä saadun koulutuksen, vaikutuksia siirtymävaiheen tukemiseen.

Jotta laadullinen tutkimus on pätevä, tulee tutkijoiden tehdä eettisesti kestäviä ratkaisuja tutkimuksen kolmessa eri vaiheessa. Nämä kolme vaihetta ovat: tutkimuksen aiheenvalinta, tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden eettinen kohtelu sekä epärehellisyyden välttäminen kaikissa tutkimuksen vaiheissa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 26–27.) Laadullisessa tutkimuksessa ei kuitenkaan riitä vain näiden ratkaisujen luettelointi sekä tarkastelu, vaan tutkijoiden tulee sitoutua tutkimuksen tekemiseen eettisesti (Tuomi & Sarajärvi 2013, 127). Laadullisessa tutkimuksessamme näiden kolmen edellä mainitun ratkaisun toteutumista sekä tutkimuksen eettiseen toimintaan sitoutumista kuvailemme seuraavaksi.

Tutkijoina pyrkimyksenä on tehdä tietoisesti eettisesti perusteltuja ratkaisuja. Eettiseksi ratkaisuksi kuuluu jo työn alkuvaiheessa tutkimusaiheen valinta. Valinnassa tulee pohtia kenen ehdoilla tutkimusaihe valitaan ja miksi tähän tutkimukseen ryhdytään. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 26.) Oulun kaupungin varhaiskasvatuspalveluiden johtoryhmä ilmaisi meille tarpeen tutkia Oulussa toteutuvia hyviä käytäntöjä siirtymävaiheen tukemisessa sekä yhteistyötä esi-koulun varhaiskasvattajien sekä alkuopettajien välillä. Laadullisessa tutkimuksessamme kuvailemme myös Oulun kaupungin ja Pohjois-Pohjanmaan kesäyliopiston toteuttaman vuoden kestäneen ammatillisen täydennyskoulutuksen Työparityöskentely lastentarhanopettaja – luokanopettaja mahdollisia vaikutuksia hyviin käytäntöihin. Kuten Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009, 71) toteavat, aito kiinnostus, tutkimuksen tarpeellisuus sekä aiheen ajankohtaisuus tieteenalamme kannalta on perusteltu syy aiheen valintaan.

Laadullisen tutkimuksen haastateltavien henkilöiden eettiseen kohteluun kuuluu henkilöiden vapaaehtoinen suostumus osallistua tutkimukseen. Lisäksi heillä on oikeus tietää tutkimuksen kulusta ja tutkijoiden tulee varmistaa, että haastateltavat henkilöt ymmärtävät heidän kannaltaan oleelliset asiat tutkimuksesta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 26–27.) Tutkimuksessamme huolehdimme tämän toteutumisesta muun muassa tiedottamalla haastateltavia henkilöitä sähköpostitse tutkimuksen pääpiirteittäisestä etenemisestä sekä haastatteluiden ajankohdista. Eettistä kohtelua laadullisessa tutkimuksessa on myös luottamuk-

sellisuuden ja yksityisyyden varmistaminen ja säilyttäminen prosessin kaikissa vaiheissa (Hirsjärvi & Hurme 2008, 20). Tutkimuksessamme luottamuksellisuuden ja yksityisyyden säilymisestä huolehdimme jo tutkimuksen alkuvaiheessa muun muassa pitämällä yhteyttä suoraan asianomaisiin ilman välikäsiä sekä antamalla henkilöille heidän osallistumisensa kannalta aiheelliset informaatiot ja kertomalla heidän mahdollisuudestaan esittää lisäkysymyksiä. Kohderyhmän toiveiden mukaisesti henkilötiedot ja muu tunnistettavuus jätettiin tutkimuksesta pois.

Epärehellisyyttä on vältettävä kaikissa tutkimustyön osavaiheissa. Tähän kuuluvat tekstin plagioimattomuus, asianmukaisten lähdemerkintöjen kirjaaminen, toisten tutkimusten asianmukainen tarkastelu sekä itseplagioinnin välttäminen. Tutkimuksen tuloksia ei saa myöskään yleistää kriitikittömästi, keksiä tai kaunistella. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 27–28.) Tutkimuksessamme huolehdimme tästä tarkalla lähteiden merkitsemisellä sekä tarvittaessa täydentämällä lähdemerkintöjä entistä informoivimmiksi. Tarkastelimme aikaisempia tutkimuksia asianmukaisesti, arvostavasti mutta säilyttäen kriittisen lukutaidon.

Perustehtävänä tutkijalla on aina luotettavan informaation tuottaminen. Luotettavuudella tarkoitetaan sitä, että informaatio on perusteltu kriittisesti. (Karjalainen, Launis, Pelkonen & Pietarinen 2002, 59.) Tutkimuksemme luotettavuutta arvioidaan seuraavilla luotettavuuskriteereillä: uskottavuus, vahvistettavuus, refleksiivisyys ja siirrettävyys. Nämä kriteerit ovat yhdistelmä eri tutkijoiden menetelmistä. Uskottavuus laadullisessa tutkimuksessa tarkoittaa itse tutkimuksen ja sen tuloksien uskottavuutta ja sen todistamista. Tutkimustuloksien on vastattava tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden käsityksiä tutkittavasta kohteesta. (Kylmä & Juvakka 2007, 127–129.) Tutkimuksessamme uskottavuus perustuu haastateltavien henkilöiden omiin henkilökohtaisiin kokemuksiin sekä näkemyksiin. Näin ollen haastattelun esiin tuomia tuloksia ei voida yleistää, sillä tutkimuksemme on kuvailla haastateltavien henkilökohtaisia kokemuksia ja ajatuksia siirtymävaiheen tukemisen hyvistä käytännöistä. Todistettavuuden tutkimuksessamme takaamme äänittämällä haastattelutilaisuudet sekä osaksi litteroimalla ne, joten haastattelu oli tutkijoiden tarkasteltavissa useampaan kertaan niin kuuntelun kuin litteroidun aineiston lukemisenkin kautta.

Vahvistettavuus koskee koko tutkimusprosessia ja se edellyttää tutkimuksen kirjaamista siten, että lukija voi seurata tutkimuksen prosessin etenemistä (Kylmä & Juvakka 2007, 127). Kirjoitimme tutkimukseemme prosessin tekemisen eri vaiheista, haastattelusta, menetelmällisistä ratkaisuista sekä johtopäätöksistä ja pohdinnoista. Tutkimuksemme tietoperustaa tehdessä kiinnitimme huomiota monipuolisten ja luotettavien lähteiden käyttöön. Olemme perustelleet tutkimuksemme tarkoitusta ja luotettavuutta muun muassa hyödyntäen valtakunnallista ajantasaista lainsäädäntöä (katso esim. 2.1).

Reflektiivisyydellä tarkoitetaan, että tutkijoiden on oltava tietoisia omista lähtökohdistaan tutkimuksen tekijöinä (Kylmä & Juvakka 2007, 128–129). Tutkimusaiheena siirtymävaiheen tukemisen hyvät käytännöt on suhteellisen uusi, eikä siitä löytynyt juurikaan aikaisempaa tutkimustietoa. Meillä oli kuitenkin ennakkokäsityksiä päiväkodista ja esikoulusta työskentely-ympäristönä, muun muassa ammattiharjoittelujemme kautta. Lisäksi siirtymävaiheiden tukemisen tärkeyttä lapsen kehityksen ja kasvun turvaamisessa oli ohimennen sivuttu eri oppiaineissa. Ennen tätä tutkimusta emme olleet tietoisesti kohdentaneet näitä käytäntöjä yhtenäiseksi kokonaisuudeksi siirtymävaiheen tukemiseen..

Tutkijoina kuvailimme tutkimusprosessimme ja aineistonkeruumenetelmät tarkasti, jolloin lukija voi itse arvioida tulostemme siirrettävyyttä. (Kylmä & Juvakka 2007, 128–129.) Siirrettävyyden arvioinnissa autamme lukijaa raportoimalla tutkimuksen etenemisen sekä kohderyhmän ja muun tutkimuksellisen tiedon mahdollisimman tarkasti ja selkeästi. Siirrettävyyttä tutkimuksessamme turvasimme noudattamalla hyvän tutkimuksen periaatteita ja raportointiohjeita. Jos tutkimus toteutettaisiin uudelleen eri kohderyhmälle, tulokset voisivat vaihdella, sillä kyseessä on kohderyhmän omat kokemukset Oulun kaupungissa.

Olemme huomioineet tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden säilymisen koko prosessin ajan. Onnistuimme hyvin eettisten lähtökohtien noudattamisessa, esimerkiksi jättämällä mainitsematta kohderyhmän tunnistettavuuteen vaikuttavat tiedot. Tutkimuksessamme Oulun kaupungin mainitseminen ei vaikuta eettisyyteen heikentävästi, sillä työn tilaus on tullut suoraan kaupungilta ja sen halut-

tiin kohdentuvan suoraan Oulussa tapahtuvaan kasvatukselliseen työhön. Luotettavuuden kannalta on myös merkittävää mainita Oulun kaupunki osana tutkimustamme, sillä näin tutkimuksen tuloksia ei voi erehtyvästi olettaa koskevan koko Suomea.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Opinnäytetyömme tutkimustehtävänä on kuvailla Oulun kaupungin lastentarhanopettajien ja luokanopettajien kokemuksia hyvistä käytännöistä siirtymävaiheen tukemisessa. Lisäksi tutkimustehtävänä on kuvailla kohderyhmän mahdollisia kehittämideoita siirtymävaiheen tukemiseen sekä sen hyviin käytäntöihin. Toisen kohderyhmän haastattelun tutkimustehtävä on lisäksi kuvailla heidän kokemuksiaan työparityöskentely-koulutuksesta ja sen mahdollisista vaikutuksista omaan työhön. Seuraavaksi esittelemme tutkimustuloksia näiden kolmen tutkimustehtävän mukaisesti. Esitellyt tulokset on jaoteltu aihealueittain. Haastattelut on koottu yhtenäiseksi aineistoksi, jossa emme käsittele haastatteluja toisistaan erillisinä, ellei tekstissä toisin mainita.

Tutkimuksen tuloksien on vastattava tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden käsityksiä tutkittavasta kohteesta. (Kylmä & Juvakka 2007, 127–129.) Tutkimuksessamme uskottavuus perustuu haastateltavien henkilöiden omiin henkilökohtaisiin kokemuksiin sekä näkemyksiin. Yksittäiset kokemukset ja näkemykset ovat aitoa tietoa esi- ja alkuopettajien työarjesta ja sen kokemisesta ja ne antavat viitteitä siitä, millaiseksi esi- ja alkuopettajat kokevat työnsä ja sen toteuttamisen.

Tutkimustuloksissa puhuttaessa lapsiryhmistä tarkoitamme kohderyhmämme esikoulunopettajien omia esikoululaisryhmiä sekä alkuopettajien omia oppilasryhmiä. Tutkimustuloksissa puhuttaessa opettajista tarkoitamme esikoulun- ja alkuluokkien opettajia. Tuloksissa puhuttaessa toimintayksiköistä tarkoitamme esikoulun ja alkuopetuksen yksiköitä.

Aineistomme mukaan hyviä käytäntöjä nivelvaiheen tukemiseksi ovat esikoulun opettajan ja alkuopettajan välinen kahdenkeskinen yhteistyö sekä näiden opettajien ja heidän lapsiryhmiensä välinen yhteistyö. Lisäksi hyviä käytäntöjä ovat esimiehen tuki yhteistyölle ja esi- ja alkuopettajien sekä huoltajien välinen yhteistyö.

7.1 Esi- ja alkuopettajien kokemuksia yhteistyöstä

Aineistossa korostui merkittävänä hyvänä käytäntönä nivelvaiheen tukemisessa yhteistyö esikoulun- ja alkuopettajan välillä. Tähän yhteistyöhön sisältyy sekä esi- ja alkuopettajien kahden keskinen yhteistyö sekä heidän ja heidän lapsiryhmiensä välinen yhteistyö.

Esikoulunopettajan ja alkuopettajan kahdenkeskiseen yhteistyötoimintaan sisältyvät muun muassa säännölliset yhteistyöpalaverit, toiminnansuunnittelu sekä yhdessä käytävät koulutukset. Yhteistyöpalaverissa suunnitellaan lukuvuoden aikana tapahtuvan yhteistyön sisältöä, toiminnan muotoja ja aikatauluja. Esikoulunopettaja ja alkuopettaja suunnittelevat yhteisiä teemoja, joiden avulla paneudutaan yhteistyöhön. Yhtenä teemana yhteistyöhön on ollut esimerkiksi liikunta ja erilaiset taiteenmuodot.

Tärkeä osa esikoulunopettajan ja alkuopettajan välistä yhteistyötä on suunnitelmallisuus. Suunnitelmallisuuden kautta yhteistyö koetaan helpommaksi toteuttaa, kun tapaamisille on etukäteen sovittu tarkat ajankohdat. Ilman huolellista suunnittelua yhteistyön toteuttaminen ja sille ajan järjestäminen osaksi työarkea koetaan haastavaksi. Suunnitelmallisuuden toimivaksi lähtökohdaksi mainitaan kaupungin Vuosikello, jossa määritellään lukuvuoden tärkeitä ajankohtaisia aiheita sekä tapahtumia. Vuosikello toimii hyvänä pohjana yhteistyön suunnitteluun.

Esikoulunopettajien ja alkuopettajien sekä heidän lapsiryhmiensä väliseen yhteistyötoimintaa kuuluvat erilaiset tapaamiset. Lapsiryhmien kanssa tavataan lukukauden aikana useamman kerran erilaisten toimintojen parissa. Toimintoja on ollut muun muassa erilaiset satu- ja askartelutuokiot, liikuntahetket sekä tutustumiskäynnit. Eräässä esikoulussa koululaiset ovat vierailleet esikoululaisten luona kertomassa asiantuntijoina koululaisen elämästä ja koulumaailmasta. Esikoululaiset saivat esittää ennalta pohdittuja kysymyksiä koulumaailmasta. Lisäksi eräässä toimintayksikössä tulevan lukukauden aikana vahvistetaan yh-

teistyötä lapsiryhmien välillä valitsemalla esikoululaisista ja koululaisista kummpiparit. Toisessa yksikössä kummpiparitoiminta olisi toivottua ja haluttua, mutta ei tällä hetkellä resurssien vuoksi mahdollista. Kummpiparitoiminnalla ja tapaa-miskäynneillä uskotaan olevan vahvistava vaikutus lapsiryhmien välisiin ihmis-suhteisiin. Tapaamisten mahdollistuminen ja määrä ovat kuitenkin hyvin riippu-vaaisia resursseista, mikä koetaan esi- ja alkuopettajien mielestä harmilliseksi.

"Varmaan jotkut asiat on heille (esikoululaisille) helpompia, kun ne on täällä (koulussa) käyny useita kertoja. Näkee ihan konkreettisesti et ei se oo mikää pelottava paikka, ...että vois aatella et niillä (esikoululaisilla) on kuitenkin sitte semmosia vähä isompia kavereita oottamassa et ehkä tää (koulu) on vähän vähempi pelottava paikka."

Opettajien ja heidän lapsiryhmiensä väliseen yhteistyötoimintaan sisältyy lapsi-ryhmien tutustuminen tulevaan oppimisympäristöönsä sekä koulussa tarvittavi-en taitojen harjoittelu. Koulun ja esikoulun mahdollisuus hyödyntää yhteisiä toi-mintatiloja, kuten liikunta- ja ulkoilutiloja, koetaan hyväksi, sillä lapsi pääsee nä-kemään tulevan koulunsa ympäristöä osana arkeaan. Kun oppimisympäristöön on päästy tutustumaan jo etukäteen, voi siirtyminen toimintayksiköstä toiseen olla lapselle sujuvampaa.

Lisäksi aineiston mukaan tulevien koulussa tarvittavien taitojen harjoittelu jo esikoulussa koetaan tärkeäksi siirtymävaiheen tukemisessa erityisesti niille lapsille, jotka eivät ole olleet päiväkotihoidossa ja tulevat kotihoidosta esikou-luun. Kun koulumaailman tapoja ja toimintaa on harjoiteltu jo esikoulussa, ei koulunaloittaminen ole välttämättä lapselle niin pelottavaa. Siirtymävaiheen tu-kemisen yhdeksi tärkeimmäksi keinoksi koetaan esikoulun ja koulun välisen "kynnyksen" madaltaminen edellä mainituin keinoin.

"Sehän se on se tärkein juttu, ...että opitaan toimimaan ryhmässä, opetellaan oottamaan sitä vuoroa ja opitaan oppimaan"

Koulussa tarvittavien taitojen harjoitteluun eräässä päiväkodissa kuului var-haiserityisopettajien esikoululaisille suunnittelema tehtävä- ja oppimiskokonai-

suus, johon on koottu kuukausikohtaisia harjoituksia ja tehtäviä esikoululaisille. Harjoituksia ja tehtäviä toteutetaan pienryhmissä useamman kerran kuussa. Oppimishetkestä pyritään luomaan lasta osallistavia, esimerkiksi niin, että lapset saavat toimia silloin tällöin ”apuopettajina”. Oppimiskokonaisuus on toiminut vasta vähän aikaa, mutta jo nyt se on koettu esikouluopettajan taholta todella hyväksi. Aineiston mukaan tärkeää on erityisesti se, että oppimiskokonaisuuden avulla voidaan seurata yksilöllisesti lapsia sekä heidän keskittymiskykyään ja taitoaan kuunnella. Tämän avulla on koettu olevan helpompaa tunnistaa mahdolliset tuen tarpeet lapsen oppimisessa. Näihin oppimishetkiin osallistuu myös silloin tällöin koulun erityisopettaja. Lapsen oppimisen ja kehityksen toistuva ja säännöllinen tarkkailu sekä esiopettajan että erityisopettajien taholta on merkittävä tekijä nivelvaiheen sujuvuuden kannalta.

Enemmän yhteistyötä tekevät, Työparityöskentely-koulutuksen käyneet, esikoulunopettaja ja alkuopettaja kokevat yhteistyön vahvistavan ja monipuolistavan heidän kahdenkeskistä työskentelyään sekä heidän lapsiryhmiensä arkea, oppimista ja toimintaa. Toiminta ja opetus ovat antoisampaa, kun toimintaan yhdistetään kahden ammattilaisen tiedot ja taidot. Tehdyllä aktiivisella yhteistyöllä on merkitystä, kun esikoululainen siirtyy koulumaailmaan. Aineiston mukaan yhteistyön ei tarvitse olla suuria ja erikoisia tapahtumia, vaan pienetkin arkiset yhteiset tekemiset ja tapaamiset ovat merkittäviä. Hyvällä suunnittelulla yksinkertaisimpiinkin yhteisiin toimintoihin on helppo mennä mukaan.

”Joissaki asioissahan me ollaan niinku paljoki opittu uutta, ...kun siinä on kuitenkin kahden opettajan taidot käytössä, niin esimerkiksi ...musiikkijuttuja. Se on ollut oppilaille suuri rikkaus. Samalla koululaiset hoksas ...´me opetellaankin yhdessä näitä asioita.”

Yhteistyön toteuttamisessa aineiston mukaan on eroja riippuen siitä, kuinka paljon yhteistyöhön on mahdollista saada aikaa ja resursseja. Yksikössä, jossa resursseja toteutukseen on vähemmän, yhteistyön toteuttaminen käytännössä koettiin osittain haastavaksi. Halua toteuttaa yhteistyötä olisi, mutta resurssien vähyys rajaa toteuttamisen mahdollisuuksia. Lisäksi toimintaympäristön sisäiset

muutokset voivat aiheuttaa arkeen niin paljon muita kiireitä, että yhteistyöstä joudutaan karsimaan.

” Arki on aika kiireinen, että se syö sitten resursseja ja se (yhteistyö) ei ole enää ykkösprioriteetti, kun tärkeintä olisi selvitä siitä arjesta.”

7.2 Kokemuksia esi- ja alkuopettajien ja huoltajien välisestä yhteistyöstä

Aineiston mukaan esi- ja alkuopettajien sekä huoltajien väliseen yhteistyöhön kuuluu vanhempainillat sekä esiopetuskeskustelut. Lisäksi yhteistyöhön kuuluu tiedonsiirto, joka kuitenkin toteutuu pääosin erityisopettajien kautta.

Yhteistyötä kodin ja kasvattajien kanssa tehdään sekä esikoulussa että koulussa, mutta nivelvaiheessa tämä yhteistyö toteutuu suurimmaksi osin erityisopettajien kautta. Näin ollen aineistossa ei korostu opettajien ja huoltajien välisen yhteistyön merkitys juuri nivelvaiheessa, sillä sen koettiin olevan enemmän huoltajien sekä varhaiserityisopettajien ja koulun erityisopettajien välistä toimintaa. Esi- ja alkuopettajien sekä huoltajien väliseen yhteistyöhön vanhempainillat, joissa käsitellään tulevaa koulunaloitusta. Aineiston mukaan alkuopettajan mahdollisuudella osallistua esikoululaisen vanhempainiltoihin on ollut eroja: eräässä koulussa alkuopettaja on pystynyt osallistumaan esikoululaisten vanhempainiltoihin kun taas toisessa koulussa alkuopettaja ei ole kyennyt aina osallistumaan esikoululaisten vanhempainiltoihin.

Aineiston mukaan esiopettajan työn kannalta merkittävä osa huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä on esiopetuskeskustelut. Esiopetuskeskusteluja käydään esikoululaisen huoltajien kanssa syksyllä ja keväällä. Keskusteluissa käsitellään muun muassa koulun aloittamisen kannalta tärkeitä tietoja lapsen kehityksestä ja mahdollisesta tuen tarpeesta. Keskusteluissa huoltajille kerrotaan myös esikoulun ja koulun välisestä yhteistyöstä, kuten erilaisista vierailupäivistä. Eräs alkuopettaja ei ole osallistunut näihin keskusteluihin, sillä työarjen kiireet ja hektisyys sekä työympäristön aikaa vievät muutokset eivät ole sitä sallineet. Esi-

opetuskeskusteluiden kannalta yhteistyö on koettu alkuopettajien taholta harmitavan vähäiseksi.

Yhteistyöhön esi- ja alkuopettajien sekä huoltajien välillä sisältyy tiedonsiirto lapsesta esikoulusta kouluun. Pääosin tiedonsiirto kuuluu erityisopettajien vastuulle. Tiedonsiirron merkitys esi- ja alkuopettajille korostuu vasta hyvin lähellä koulun aloittamista, kun luokkajaot opettajille on tehty. Tällä varmistetaan, että tieto lapsesta menee oikealle opettajalle ja siirtymistä esikoulusta kouluun voidaan tukea mahdollisimman kohdennetusti. Tiedon, joka koulun olisi lapsesta hyvä tietää jo ennen näitä keskusteluja, siirto tapahtuu huoltajan luvalla. Huoltajien luvalla tapahtuva tiedonsiirto mahdollisimman varhaisessa vaiheessa koettiin tärkeäksi, jotta yksittäisen oppilaan siirtyminen esikoulusta kouluun olisi mahdollisimman onnistunut. Lapsen onnistuneelle kouluun siirtymiselle on merkittävää, jos tiedonsiirron kautta huoltajat saadaan enemmän osaksi siirtymäaiheen prosessia. Tiedonsiirron ulkoistaminen erityisopettajille koetaan toisaalta hyväksi, sillä näin mahdollisista luokkajakojen eriarvoisesta luomisesta ei pääse syntymään minkäänlaisia epäilyjä.

7.3 Kehittämisideoita nivelvaiheen tukemiseen ja sen hyviin käytäntöihin sekä esimiehen tuen merkitys kehittämiselle

Aineistossa nivelvaiheen tukemisen ja sen hyvien käytäntöjen kehittämisideoita ovat suunnitelmallisemman yhteistyön toteuttaminen, lapsiryhmäkohtaisempi yhteistyö, lapsen yksilöllisempi huomioiminen nivelvaiheessa sekä ajan ja resurssien täsmällisempi kohdentaminen. Esimiehen tuella koettiin olevan suuri vaikutus hyvien käytäntöjen toteuttamiselle sekä kehittämiselle.

Aineistossa kehitysideaksi kerrottiin suunnitelmallisempi yhteistyö. Työparityökentely-koulutusta käsittelevän aineisto-osan mukaan yhteistyöpareja olisi hyvä olla useampia, sillä se mahdollistaisi monipuolisemman yhteistyön toteuttamista. Yhteistyön kehittymiselle koetaan tärkeäksi opettajien oma mielenkiinto ja paneutuminen yhteistyöhön. Yhteistyön onnistuminen on kiinni siitä, mitä tehdään ja kuinka paljon halutaan tehdä. Ilman omaa innostusta yhteistyöhön toi-

minnasta ei saada kestävä. Toimiva ja kestävä yhteistyö vaatii opettajilta itseltään enemmän tahtoa.

Yhteistyössä toimivien opettajien toimintayksiköiden välimatkalla on vaikutusta yhteistyön toteuttamiseen. Jos välimatkaa toimintayksiköiden välillä on paljon, yhteistyön toteuttaminen on haastavampaa kuin niillä toimijoilla, joiden toimintayksiköt sijaitsevat lähekkäin. Yhteistyötä pitäisi kehittää niin, ettei välimatka olisi ongelma.

"Näitä pareja vois tällä alueella olla enempiäkin, ja tietenkin sitä yhteistyötä vois sitte syventää ja laajentaa. ...Se totta kai muuttaa sitä, että ...miten pystytään tehdä sitä yhteistyötä. Että ollaanko tässä niinku lähekkäin, vai ollaanko ihan oikeesti pitkän matkan päässä."

Aineistossa tulee ilmi, yhteistyötä tulisi kehittää enemmän lapsiryhmäkohtaiseksi yhteistyöksi. Sen sijaan, että yhteistyötä ajateltaisiin suurien yksiköiden, esikoulujen ja koulujen, välisenä toimintana, se tulisi nähdä yksittäisten lapsiryhmien, eli luokkien, välisenä yhteistyönä. Esimerkiksi kummiluokkatoiminnan uskotaan olevan tärkeä ja hyvä mahdollisuus toteuttaa lapsilähtöistä ja siirtymävaihetta tukevaa yhteistyötä.

"Monenlaisia lapsia ja yksilöitä on, oli ne sitten eskareita tai eka- tai tokaluokkalaaisia."

Yhteistyön toivottiin ottavan paremmin huomioon myös koululaisten yksilölliset tarpeet. Kouluvalmiimman esikoululaislapsen pitäisi pystyä viettämään enemmän aikaa koulussa, kun taas selvästi enemmän leikkiä tarvitseva alkuopetuksen lapsen tulisi saada mahdollisuus viettää enemmän aikaa erilaisten leikkien parissa, vaikka hän on jo koululainen. Tämän mahdollistaminen vaatisi kuitenkin joustavampaa ryhmittelyä, joka taas vaatisi lisää resursseja. Jotta yhteistyössä voitaisiin huomioida lasten yksilölliset tarpeet paremmin, vaatisi se enemmän panostusta erityisopettajien taholta sekä resurssien saamista.

“Tahtotilaa tietyllä tapaa niinku erityisopetuksen puolelta, että ...menis niinkun joustavampaan esi- ja alkuopetukseen, että vois niinkun hypätä tässä niinkun puolin ja toisin, mutta se vaatis tosiaan sitä resurssointia enempi. Me ei voija ihan niinku tehdä vaan tästä näin. Se varmaan ois niinkun se seuraava asia tavallaan, että tätä saisi vielä sillai järkevällä tavalla kehiteltyä, jatkokehitettyä ja syvennettyä.”

Yhteistyön kehittämisideoissa aineistossamme oli eroavaisuuksia sen mukaan, kuinka paljon kohderyhmän toimijat ovat tehneet yhteistyötä keskenään. Toisen kohderyhmän, jolla yhteistyötä toteutuu vähemmän, mukaan yhteistyön kehittäminen säännöllisemmäksi ja suunnitelmallisemmaksi vaatisi aikaa ja resursseja johtajatasolta. Normaalin työarjen kiireet vievät aikaa yhteistyön toteuttamiselta. Aineistossa kerrotaan, että yhteistyön lisäämiseksi ja kehittämiseksi tarvittaisiin ”ryhdistäytymistä” niin esimiesten taholta kuin opettajiltakin. Kun perustyöarjen pyörittäminen tuntuu jo itsessään haastavalta, ei yhteistyön suunnittelulle ja toteuttamiselle löydy riittävästi aikaa ja jaksamista.

Toisen kohderyhmän mukaan yhteistyötä ja sen toteuttamista helpottamaan olisi tärkeää myös luoda Vuosikellon lisäksi selkeämpi yhteinen suunnitelma tai kaava, jonka mukaan yhteistyötä voisi toteuttaa. Myös muun työarjen ja -toiminnan liian tarkka etukäteinen suunnittelu vie mahdollisuuksia toteuttaa yhteistyötä yllättävän tarpeen tai halun pohjalta.

”Elämän pittää olla kauheen niinku ennakoitua. Et sun pitää tietää tästä kaheksan viikkoa eteenpäin, että mitä millonki tapahtuu, niin semmosta improvisoinnin varaa ei ole kauhean paljon.”

Hyvänä käytäntönä yhteistyötä esi- ja alkuopettajien ja huoltajien välillä on jo pyritty kehittämään toimivampaan suuntaan, esimerkiksi siirtämällä tulevien koululaisten vanhempainilta syksystä tammikuulle, jolloin kouluihin pitää myös ilmoittautua. Tämän todettiin olevan käytännössä toimivampi ratkaisu niin koululle kuin myös tulevien koululaisten huoltajille. Kehittämisideoita tähän yhteistyöhön ei aineistosta muuten noussut esille, eikä yhteistyön kokemisessa ollut eroavaisuuksia kohderyhmien välillä.

Esimiehen tuki ei itsessään ole yksi hyvistä käytännöistä siirtymävaiheen tukemiseen, vaan sen avulla muiden hyvien käytäntöjen, erityisesti esi- ja alkuopettajien välisen yhteistyön, toteuttaminen ja kehittäminen mahdollistuvat merkittävästi paremmin. Kun esimiehen taholta ymmärretään yhteistyön tärkeys, aikaa yhteistyölle järjestyy helpommin ja työntekijät tuntevat motivaatiota toteuttaa sitä. Lisäksi aineistossa ilmenee, että yhteistyötä esikoulunopettajan ja alkuopettajan välillä toteutuu jossain määrin aina, mutta yhteistyö on kuitenkin monipuolisempaa, systemaattisempaa ja suunnitelmallisempaa sekä sitä on enemmän, kun siihen tuetaan ja kannustetaan esimiehen taholta. Yhteistyö monipuolistuu ja sujuu paremmin, kun esimiehen tuen kautta siihen ymmärretään varata tarpeeksi aikaa ja resursseja. Suunnitelmallisella yhteistyöllä ja esimiehen kannustuksella toiminnasta saadaan tavoitteellista ja tarkoituksenmukaista, ei pelkkää "oleskelua". Kokemuksia esimiehen tuen merkityksestä ammatilliseen lisäkouluttautumiseen löytyy kappaleesta 7.4.

"Sehän (yhteistyö) on vuosien varrella muuttunu paljon systemaattisemmaks ja säännöllisemmäks ja nimenomaan siinä semmoinen suunnitelmallisuus. Mikään homma ei lähe ihan siitä, että mennään vaan ja katellaan. Tuki esimieheltä siihen hommaan, että siellä puolella kans niinku tajutaan, että hei että tähän tarvitaan aikaa ja resursseja myös siihen suunnitteluvaiheeseen."

7.4 Kokemuksia Työparityöskentely-koulutuksesta

Aineiston mukaan yksi nivelvaiheen tukemisen hyvistä käytännöistä on esi- ja alkuopettajan yhteistyössä käymät ammatilliset lisäkoulutukset. Toinen kohderyhmämme pareista on käynyt Työpari-työskentelykoulutuksen. Seuraavana perehdymme tätä koulutusta käsittelevään osaan aineistosta. Aineiston mukaan yhteistyötä on tehty jo ennen Työparityöskentely-koulutusta. Itse Työparikoulutus kesti noin vuoden. Koulutus koettiin hyödylliseksi ja sen avulla saatiin uusia toimintamalleja ja -ideoita yhteistyön toteuttamiseksi.

Koulutuksessa käsiteltiin joitakin aiheita, jotka eivät tuoneet kohderyhmällemme mitään uutta tietoa, sillä yhteistyötä heillä oli ollut jo ennen koulutusta hyvinkin pitkään. Aineiston mukaan koulutuksen olisi toivottu olevan enemmän syventävää teoriatietoa tarjoava, sen sijaan että koulutukseen osallistujat loivat itse sisältöä ja tietoa. Esille nousi myös idea, että vastaavia koulutuksia voitaisiin järjestää erillisenä täysin uusille työpareille ja erillisenä heille, joilla yhteistyöstä on jo entuudestaan kokemusta.

"Sellanen olo että mekö tätä tehdään tätä koulutusta, ...ootettiin enempi sitä semmosta että öö teoriapohjaa. ...Se pyörähti niinkun niin, että me luotiin jotaki, me tehtiin sitä aineistoo sinne."

Aineiston mukaan Työparityöskentely-koulutukseen osallistumiseen ei vaadittu minkäänlaista yhteistyötä. Koulutuksen alkuasenteen koettiin olleen se, ettei osallistujilla olisi laisinkaan aikaisempaa kokemusta tämän tapaisesta yhteistyöstä opettajien välillä. Tämän vuoksi jo yhteistyötä tehneelle koulutuksen käy-

neelle työparille koulutuksen ei koettu olevan niin antoisa, kuin se voisi olla sellaisille henkilöille, joilla ei aikaisempaa yhteistyötä ole lainkaan. Koulutuksen todettiin kuitenkin antaneen paljon merkityksellisiä ideoita sekä käytännön kokemuksia siitä, miten työparityöskentelyä voi toteuttaa erilaisissa olosuhteissa.

"Välillä oli vähän semmonen olo, että jotkut niistä asioista oli ehkä aika itestäänselviäkin. ... Kiinnostavaa, että sieltä (koulutuksesta) sai ihan niitä käytännön kokemuksia ja just et miten erilaisissa olosuhteissa ihmiset tekis tätä työparihommaa"

Vaikka koulutuksen kaikki alueet eivät tarjonneet yhteistyöparille uutta tietoa, he kokivat työparityöskentelyn tuoneen lisää työkaluja omaan toimintaansa ja antaneen heille uusia ideoita ja apukeinoja yhteistyönsä kehittämiseen. Lisäksi koulutuksen koettiin parantavan ja syventävän omaan työpariin tutustumista. Tämä on vaikuttanut positiivisesti kykyyn ymmärtää paremmin omaa työparia ja tätä kautta helpottanut yhteistä työskentelyä. Työparikoulutuksen kerrottiin tuoneen yhteistyölle muutenkin lisäintoa. Yhteistyössä toimivat opettajat ovat Työparityöskentely-koulutuksen innoittamana lähteneet muihin koulutuksiin yhdessä.

"Tää (koulutus) kuitenkin antaa sitte eritavalla sitä sisältöä niinku tähän työhön, että tulee tehtyä sellasia asioita, mitä ei välttämättä tulis tehtyä."

Aineistossa korostuu, että erilaisilla koulutuksilla ei koeta olevan suurta merkitystä yhteistyöhön, jos toimijat itse eivät ole aktiivisia tai motivoituneita toteuttamaan sitä. Omalla aktiivisuudella ja halulla tehdä yhteistyötä on suurempi merkitys arjen toimintaan, kuin pelkillä käydyillä lisäkoulutuksilla. Aktiivisille ja innokkaalla työotteella yhteistyökin muodostuu työparien välillä toimivammaksi ja monipuolisemmaksi.

"Et vaikka ois minkälaiset koulutukset, nii jos niinku jollaki tavalla ei vaan nyt oikein huvita eikä - tuntuu et ei oo aikaa eikä innostusta, ni voi jäähä sit tekevä mättä (yhteistyö)."

Aineiston mukaan koulutus toi enemmän ymmärrystä suunnitelmallisuuden tärkeyteen yhteistyötä toteuttaessa. Koulutuksiin menemistä yhdessä työparin kanssa kannustetaan, sillä niiden avulla yhteistyötä ja yhteisiä toimintoja lapsiryhmien kanssa on helpompaa lähteä kehittämään sekä toteuttamaan. Koulutuksien koettiin tuoneen lisää varmuutta työskentelyyn, sillä niitä järjestämällä esimiestahon koetaan kannustavan yhteistyöhön.

"Saatiin sieltä ideoita ja ...jos tommoseen nyt kannustetaan ihan virallisesti ja järjestetään kunnon koulutukset asiasta, niin kyllähän siitä tietenki on semmonen olo, ...että tää ei oo vaan semmonen meijän keksimä juttu vaan, ...että tuetaan ylemmältä taholta. ...Ainahan kouluttautuminen on hyväksi."

Aineiston mukaan koulutukseen ollaan tyytyväisiä ja toivotaan, että yhteistyöpa-reja syntyisi enemmänkin. Yhteistyön ja yhdessä käytyjen koulutusten koetaan olevan hyväksi niin opettajille itselleen kuin heidän lapsiryhmilleenkin. Lisäksi aineiston mukaan yhteistyö on merkittävää, sillä sen avulla tuodaan eri toimijoita ja ammattiryhmiä lähemmäs toisiaan yhteisen tavoitteen, onnistuneen nivelvaiheen tukemisen, saavuttamiseksi.

"Kyllähän tämmönen yhteistyö aina on semmosta raja-aitojen kaatamista"

8 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksessamme on kolme tutkimustehtävää: selvittää lastentarhanopettajien ja alkuopettajien kokemuksia nivelvaiheen tukemisen hyvistä käytännöistä Oulun kaupungissa, selvittää kehittämisideoita näihin hyviin käytäntöihin ja niiden tukemiseen sekä selvittää kohderyhmän kokemuksia Työparityöskentelykoulutuksesta ja sen vaikutuksesta työhön. Seuraavaksi esittelemme tutkimuksemme johtopäätöksiä tutkimustehtävistä yksi ja kaksi, eli hyvistä käytännöistä sekä niiden kehittämisideoista Oulun kaupungissa.

Johtopäätöksenä esitämme, että hyvä käytäntö esi- ja alkuopettajan välinen yhteistyö on merkittävä osa siirtymävaiheen tukemista ja sen avulla mahdollistetaan lapsen tasapainoinen kasvu, kehitys sekä oppimispolun sujuva jatkuminen. Toimivaan yhteistyöhön sisältyy opettajien kahdenkeskinen yhteistyö, kuten palaverit ja suunnitelmallisuus, sekä heidän ja heidän lapsiryhmiensä välinen yhteistyö, kuten erilaiset tutustumiskäynnit ja toimintatuokiot. Kuten Karikoski & Tiilikka (2011, 77) toteavat, toimivalla yhteistyöllä esi- ja alkuopettajien välillä varmistetaan lapsen kasvun ja kehityksen kokonaisvaltainen tukeminen sekä nivelvaiheen sujuvuus. Aineistomme kokemusten mukaan yhteistyöllä koetaan olevan merkitystä lapsen koulunaloituskynnyksen madaltamisessa, sillä yhteistyö mahdollistaa lapselle kouluympäristöön ja koululaisen arkeen tutustumisen, esimerkiksi yhdessä tehtävien toimintahetkien kautta. Lisäksi aineistomme kokemusten mukaan yhteistyön avulla lasten sekä opettajien arki muuttuu rikkaammaksi ja lapset pääsevät luomaan tärkeitä ihmissuhteita sekä tutustumaan toisiinsa. Nämä keinot ovat tärkeä osa siirtymävaiheen tukemista ja yhteistyö on merkittävä hyvä käytäntö.

Jotta yhteistyö eri ammattiryhmien välillä olisi toimiva kokonaisuus, esimiehen johtamisen tulee pohjautua ymmärrykselle työn merkityksestä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009, 40–41.) Esimiehen tuen merkitys korostui aineistossamme yhteistyötä käsiteltäessä. Aineiston mukaan yhteistyötä esi- ja alkuopettajien

välillä on helpompaa ja mielekkäämpää toteuttaa, kun opettajat tiedostavat esimiestensä tukevan ja kannustavan siihen. Opettajat kokevat, että kun tehtävälle yhteistyölle on tiedossa esimiehen tuki ja kannustus, sen toteuttamiseen tulee helpommin ja innostuneemmin varattua aikaa sekä mahdollisuuksia.

Tutkimuksemme johtopäätöksenä esitämme, että siirtymävaiheen tukemisen hyviä käytäntöjä tulee kehittää ja keskeisimmät kehitysideoita ovat suunnitelmallisen yhteistyön toteuttaminen aikaa ja resursseja täsmällisemmin kohdentamalla, lapsiryhmäkohtaisempi yhteistyö sekä lapsen yksilöllisempi huomioiminen nivelvaiheessa. Toimiakseen yhteistyö esi- ja alkuopettajien välillä edellyttää yhtenäistä ja suunnitelmallista käsitystä käytäntöjen linjasta. (Peda.net 2015, viitattu 15.4.2015.) Esi- ja alkuopettajat kokivat, että suunnitelmallisuudella mahdollistetaan monipuolisemman ja tavoitteellisemman yhteistyön toteuttaminen. Sen avulla varmistetaan myös ajan riittäminen, kun yhteistyössä toimivat opettajat voivat varata toiminnalleen tarpeeksi aikaa etukäteen.

Kyselyn Esi- ja alkuopettajien välisestä yhteistyöstä (Siniharju 2007, 20) mukaan lapsen yksilöllisessä huomioinnissa esi- ja alkuopetuksessa on kehitettävää. Esimerkiksi lapsen yksilölliset tarpeet vastaajien (n= 3638) mielestä tulevat huomioituiksi jonkin verran 23 % vastaajista ja ei ollenkaan tai vähän 6 % vastaajista. Myös tutkimuksemme tulokset puoltavat tätä, sillä aineiston mukaan sekä esi- että alkuopettajien mielestä lasten yksilöllisiä tarpeita tulisi pystyä huomioimaan paremmin opetuksessa. Olisikin siis tarpeen kehittää toimintaa niin, että nämä lapsen yksilöllinen huomiointi toteutuisi paremmin käytännössä. Tämä vaatisi enemmän esimies- ja johtotason ymmärrystä asiaan sekä oikeanlaista resursointia. Tutkimuksemme tulosten mukaan tätä kehittämistä lapsilähteisemmäksi toiminnaksi voisi toteuttaa esimerkiksi luokkavaihdoksilla niin, että kouluvalmiimpi esikoululainen saisi viettää enemmän aikaa koulutehtävien parissa ja leikkiä enemmän tarvitseva ensiluokkalainen voisi saada päiväänsä enemmän aikaa ja mahdollisuutta leikille.

Ottaen huomioon tutkimuksen teoreettisen lähtökohdan, että Kujalan (2014, 45, pro gradu -tutkielma, viitattu 16.10.2015) mukaan esimies voi omalla toiminnallaan sekä osaamisellaan vaikuttaa merkittävästi esi- ja alkuopettajien innostu-

neisuuteen toteuttaa yhteistyötä sekä tutkimuksen tuloksen, että esimiehen tuella koettiin olevan suuri vaikutus hyvien käytäntöjen toteuttamiselle sekä kehittämiselle, voidaan todeta esimiehen tuen olevan tärkeässä osa yhteistyön kehittämistä. Tähän esimiehen tuen ja kannustuksen merkitykseen työntekijöilleen on tärkeää kiinnittää huomioita myös tulevaisuudessa, jotta kasvatuksellisen ja lapsilähtöisen työn laatu sekä työntekijöiden innovatiivisuus säilyvät ja kehittyvät edelleen. Aineiston mukaan kehittämisidea on muun muassa lisätä esimiehen konkreettista työntekijöiden kannustamista sekä tukemista. Kehittämisideoiden mukaan esi- ja alkuopettajien välisen yhteistyön toteuttamisessa olisi hyvä kiinnittää huomiota riittävän ajan varaamiseen niin suunnitelmallisuudelle kuin yhteistyön toteuttamiselle.

Tutkimuksemme edetessä esille nousi useita tarpeita jatkotutkimuksille aiheeseen liittyen. Tutkimuksemme kuvailee jo olemassa olevia hyviä käytäntöjä sekä ammatillisten toimijoiden kokemuksia niistä, joissa me jo havaitsimme eroavaisuuksia kohderyhmämme sisällä. Näitä eroavaisuuksia, esimerkiksi yhteistyön määrästä riippuen, voisi lähteä jatkotutkimaan esimerkiksi vertailemalla. Hyvistä käytännöistä ja niiden toteutumisesta olisi tärkeää tutkia muiden lapsen siirtymävaiheen kannalta oleellisten henkilöiden kokemuksia ja näkemyksiä. Näitä henkilöitä voisi olla esimerkiksi lapsen huoltajat tai vanhemmat, erityisopettajat ja lapset itse. Myös aineistossa nousi esille esi- ja alkuopettajien kiinnostus tietää ja kuulla lasten näkökulmia ja kokemuksia nivelvaiheen tukemisen sekä esi- ja alkuopettajan välisen yhteistyön toteutumisesta ja niiden vaikutuksista.

9 POHDINTA

Suuntasimme opinnäytetyömme aiheen varhaiskasvatuksen alueelle, koska suoritamme kaikki opintojen ohessa lastentarhanopettajan pätevyyden (60op). Pätevyyden saamiseksi opinnäytetyön aiheen tulee kohdistua lapsen kasvuun ja kehitykseen. Tämän lisäksi aiheenvalintaamme vaikutti oma mielenkiinto sekä aiheen ajankohtaisuus. Koska aikaisempaa tutkimustietoa nivelvaiheen tukemisesta ja sen hyvistä käytännöistä Oulun kaupungissa on hyvin niukasti, meillä tutkijoina oli mahdollisuus rajata tutkimuksemme näkökulma omaa ammattitaitoamme mahdollisimman hyvin tukevaksi. Lisäksi moniasiantuntijuus, eli useamman eri ammattilaisten yhteistyö yhteistä päämäärää kohti, on ollut yksi tärkeimmistä puheenaiheista ja näkökulmista työlle tulevilla ammattialallamme viime vuosina.

Tutkimuksemme tavoitteena oli nostaa esiin jo olemassa olevia hyviä käytäntöjä nivelvaiheen tukemisessa Oulun kaupungissa kaupungin varhaiskasvatuspalveluiden johtoryhmän ilmaiseman tarpeen mukaisesti. Tavoitteenamme oli, että tutkimustuloksiamme voitaisiin hyödyntää huomionkiinnittämiseen nivelvaiheen tukemisen tärkeydestä. Lisäksi tutkimustulostemme tavoite on vastata Oulun kaupungin varhaiskasvatuksen johtoryhmän tiedontarpeeseen siitä, onko Työparityöskentely-koulutus ollut esi- ja alkuopettajien yhteistyön ja ammatillisen kasvun kannalta hyödyllinen. Tutkimustulostemme mukaan Työparityöskentelykoulutuksen on koettu lisäävän esi- ja alkuopettajien välistä yhteistyötä, sen toteuttamista sekä työn mielekkyyttä ja näin ollen tukenut nivelvaiheen luontevaa sujumista. Uskomme, että tutkimuksestamme on hyötyä Oulun kaupungin varhaiskasvatuspalveluille ja mahdollisille muille toimijoille siirtymävaiheen tukemista ja sen hyviä käytäntöjä käsiteltäessä ja kehittäessä. Lisäksi toivomme, että tutkimuksemme tuloksia voitaisiin hyödyntää Työparityöskentelykoulutuksen tarkasteluun ja kehittämiseen.

Opinnäytetyön prosessi kesti yli vuoden syksystä 2014 alkaen. Opinnäytetyömme prosessi lähti lähes nollapisteestä, sillä me emme tunteneet toisiamme

entuudestaan ja kenelläkään ei ollut aihetta opinnäytetyölleen mietittynä. Opinnäytetyö on prosessin kuluessa kokenut paljon muutoksia. Tietoperustaa luotiin ja muokattiin intensiivisesti lähes puoli vuotta ja se on osittain muokkautunut prosessin edetessä. Myös tutkimuksen suunnitelmallinen osa vaati ajankäyttöä ja panostusta.

Opinnäytetyön aiheen rajausta vaati oletettua enemmän työtä. Aluksi lähdimme kirjoittamaan aiheesta aivan liian laajasti, mutta prosessin edetessä sisällönohjausta hyödyntäen osasimme rajata aiheen tarkoituksenmukaisesti. Aiheen rajausta nosti esiin myös mahdollisia ideoita aiheen lisätutkimukselle, kuten vanhempien sekä lasten näkökulman huomiointi hyvien käytäntöjen toteutumisessa. Koimme, että tiukalla aiheenrajauksella pystyimme syventymään meidän tutkimuksemme kannalta tärkeimpiin teoretisiin entistä perusteellisemmin. Puhdyimme siirtymävaiheen ja sen tukemisen kannalta oleellisia aiheita käsittelevään ammattikirjallisuuteen laajasti, mikä mahdollisti kirjallisuuden kriittisen tarkastelun sekä sen, että tietoperustassamme syntyi vuoropuhelua eri lähteiden välille.

Koemme, että opinnäytetyöprosessimme yksi antoisimmista kokemuksista oli tutkimushaastatteluiden toteuttaminen ja läpikäyminen. Oli mielenkiintoista huomata, että haastatteluissa oli huomattavia eroja sujuvuuden ja aineiston laajuuden kannalta, kun toinen haastattelun kohderyhmä oli entuudestaan toisilleen tuttu ja toinen ei. Toisilleen tuttu kohderyhmä kykeni vapaampaan ja rennompaan keskustelutilaisuuteen, eikä meidän tutkijoina tarvinnut juurikaan ohjata keskustelua. Huomasimme myös meidän tutkijoiden omalla avoimella asenteella ja rentoudella olevan merkitystä haastattelutilanteen ilmapiiriin ja jännityksen kokemiseen.

Lisäksi tutkimusprosessissamme opimme hyödyntämään parihaastattelumetodeja ja teemahaastattelurunkoa aidoissa haastattelutilanteissa, minkä kautta osaamisemme tutkijoina laajentui ja syventyi. Aineiston analyysissä opimme tulkitsemaan ja erottelemaan tärkeitä aihekokonaisuuksia. Muokkasimme myös teemahaastattelurunkoamme useaan kertaan ennen haastatteluita ja lopullinen versio palveli tarkoituksiamme hyvin. On ollut kiinnostavaa havainnoida tutki-

muksemme tuottamaa aineistoa eli esi- ja alkuopettajien kokemuksia sekä osata rinnastaa niitä aiheesta kirjoitettuun teorian tietoon.

Opinnäytetyön prosessin aikana olemme oppineet yhteistyötaitoja, suunnitelmallisuuden merkitystä työnteossa sekä tiedonhakua eri lähteistä. Yhteistyöryhmämme kesken on sujunut hyvin. Olemme erilaisten elämäntilanteiden muuttuessa joutuneet opinnäytetyöprosessin aikana opettelemaan ja hyödyntämään erilaisia keinoja toteuttaa yhteistyötä, sillä esimerkiksi prosessin aikana kaksi meistä suoritti opintoihin kuuluvan harjoittelujakson ulkomailla. Tiedonhaussa opimme tutkimaan ja järjestelemään eri lähteiden aineistoa kriittisesti sekä kokoamaan niistä tutkimuksemme kannalta oleellisen ja selkeän kokonaisuuden. Lisäksi prosessin edetessä huomasimme hyödyntäneemme jopa tiedostamattamme aikaisemmin opittuja tietoja ja taitoja. Osaamme soveltaa aineistossamme esille nousseita kokemuksia teorian tietoon, mikä osoittaa osaamisemme hyödyntää oppimiamme asioita asiayhteyksien mukaisesti.

Opinnäytetyön prosessin edetessä on ollut mielenkiintoista huomata, kuinka oma kiinnostuksemme lapsen kehityksen ja kasvun kannalta merkittäviin teki-jöihin ja siirtymävaiheen tukemiseen merkitykseen on kasvanut. Siirtymävaiheen tukemisen tärkeyttä pohdittaessa olemme myös peilanneet teorian tietoja ja saamaamme aineistoa omiin elämäkokemuksiimme, esimerkiksi tilanteisiin, jossa esikoulua ei ole käyty ollenkaan tai esikoulun ja koulun siirtymisen välillä on tapahtunut muutto toiseen kaupunkiin.

Opinnäytetyömme edetessä olemme ymmärtäneet sosiaalialan työkentän laajoja kokonaisuuksia ja asioiden vaikuttavuuksia toisiinsa. Erilaisten ilmiöiden ymmärtäminen osana laajoja kokonaisuuksia on tärkeää. Meidän tutkimukses-samme olemme oppineet ymmärtämään nivelvaiheen tukemisen ja sen hyvien käytäntöjen merkityksen osana lapsen tasapainoisen kasvun ja kehityksen laa-jaa kokonaisuutta. Hyvät käytännöt ovat koonneet meille laajan ja tarkan tietopohjan lapsen elämän merkittävistä muutosvaiheista sekä niiden tukemisen merkityksellisyydestä lapsen tasapainoisen kasvun ja kehityksen kannalta.

LÄHTEET

Brotherus, A. 2012. Esiopetus - tärkeä nivelvaihe varhaiskasvatuksen ja alkuopetuksen jatkumon turvaajana. Lastentarha. Varhaiskasvatuksen ammattija järjestölehti. 4/2012. 16–17. Lastentarhanopettajaliitto LTOL ry. Helsinki.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2001. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa A. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 24, 26–27, 41.

Hamari, A. 2014. Varhaiserityisopettaja Mäntylä-Snellmann, Allinpuiston päiväkotiki ja Lintulan päiväkotiki. Vanhempainilta, Oulun kaupunki. Luento 28.20.2014.

Hiltunen, H-L. & Immonen, L. 03/2015. Henkilökohtainen tiedonanto. Luokanopettaja & Lastentarhanopettaja. Oulun kaupunki.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1993. Teemahaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu –Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Uudistettu painos. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hätönen, H. 2000. Osaava henkilöstö – Nyt ja tulevaisuudessa. Vantaa: Tumamavuoren kirjapaino Oy.

Kantonen, J. & Pennanen, A. 2010. Yhteistyöllä lapsen parhaaksi - Päivähoidon ja lastensuojelun perhetyön yhteistyö Raumalla. Opinnäytetyö. Diakonia ammattikorkeakoulu. Pori.

Karikoski, H. & Tiilikka, A. 2011. Eheä kasvunpolku – Haaste yhteistyölle. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: PS-Kustannus.

Karjalainen S., Launis V., Pelkonen R. & Pietarinen J. 2002. Tutkijan eettiset valinnat. Tampere: Gaudeamus.

Kiviniemi, K. 2007. Laadullinen tutkimus prosessina. 70–85. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II - Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Uudistettu painos. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Komi, T. 2010. Varhaiskasvatuksessa luodaan koulumenestyksen perusta. Lastentarha. Varhaiskasvatuksen ammatti- ja järjestölehti. 2/2010. 16-17. Lastentarhanopettajaliitto LTOL ry.

Kosonen, J. & Kylli, V. 2014. Laaja-alaiset erityisopettajat, Lintulammen koulu ja Teuvo Pakkalan koulu. Teuvo Pakkalan koulun Vanhempainilta. Oulun kaupunki. Luento 28.10.2014.

Koskela. S. 2013. Tarkastelussa moniammatillinen yhteisö ja sen edellytykset. Elinikäisen oppimisen verkkolehti 28/03. Viitattu 10.10.2014.
<http://verkkolehdet.jamk.fi/ELO/2013/03/28/TARKASTELUSSA-MONIAMMATILLINEN-YHTEISTYO-JA-SEN-EDELLYTYKSET/>

Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 61. 2012. Esiopetuksen laatu. Jyväskylä. Viitattu 30.3.2015.
http://www.edev.fi/img/portal/1354/julkaisu_61.pdf

Kujala, P. 2014. Motivoiva johtaminen terveydenhuollon esimiestyössä. Sosiaali- ja terveyshallintotieteen pro gradu –tutkielma. Vaasa: Filosofinen tiedekunta.

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita

Lastentarhanopettajaliitto 2015. Varhaiskasvatuksen hyvän johtamisen avaimet. Lastentarha 4/2015. Varhaiskasvatuksen ammatti- ja järjestölehti. Liite 1.

Laine, T. 2007. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Laki perusopetuslain muuttamisesta 1040/2014. 12.12.2014.

Lipponen, L. & Paananen, M. 2013. Huoltajien ja ammattikasvattajien yhteistyö esi- ja alkuopetuksen rajapinnoilla. Teoksessa K., Karila, L. Lipponen & K. Pyhälä (toim.) Päiväkodista peruskouluun - Siirtymät varhaiskasvatuksen, esi- ja alkuopetuksen rajapinnoilla. Opetushallitus.

http://www.oph.fi/download/154485_paivakodista_peruskouluun_2.pdf

Luukkonen, P. 2014. Esi- ja alkuopettajien kokemuksia työparikoulutuksesta. Kasvatustieteen pro gradu –tutkielma. Kasvatustieteiden ja opettajakoulutuksen yksikkö. Oulu: Oulun yliopisto.

Luukkonen, P. 2014. Esi- ja alkuopettajien kokemuksia työparikoulutuksesta. Kasvatustieteen pro gradu –tutkielma. Kasvatustieteiden ja opettajakoulutuksen yksikkö. Oulu: Oulun yliopisto.

Opetushallitus 2000. Esiopetusuudistus-muistio. Opetusministeriö. Viitattu 30.3.2015.

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2000/liitteet/esiopetus_uudistusmuistio_160600.pdf?lang=en

Opetushallitus 2010. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010. Tampere. Viitattu 30.9.2014.

http://www.oph.fi/download/131115_Esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2010.pdf

Opetushallitus 2014a. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 30.3.2015 ja 6.5.2015.

http://www.oph.fi/download/163781_esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Opetushallitus 2014b. Kodin ja koulun yhteistyö perusopetuksessa. Helsinki. Viitattu 6.5.2015.

http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/kodin_ja_koulun_yhteistyö

Opetushallitus 2014c. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Opetushallitus. Viitattu 30.3.2015 ja 7.5.2015.

http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014. Perusopetuksella rakennetaan koulutuksellista tasa-arvoa ja perusturvaa. Viitattu 3.10.2014.

<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/perusopetus/?lang=fi>

Oulun kaupunki 2009. Oulun kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman linjaukset. Viitattu 10.2.2015 ja 26.2.2015

http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=f237c2ea-cd67-4455-829a-6d1b4f83a079&groupId=112792

Oulun kaupunki 2014. Päivähoito ja esiopetus. Viitattu 30.9.2014.

<http://www.ouka.fi/oulu/paivahoito-ja-esiopetus/>

Oulun kaupunki 2015a. Koulutus ja opiskelu. Perusopetus. Viitattu 13.3.2015.

<http://www.ouka.fi/oulu/koulutus-ja-opiskelu/perusopetus>

Oulun kaupunki 2015b. Esi- ja alkuopetus. Henkilöstöpalvelu Akkunan verkkosivut. Henkilökohtainen tiedonanto. Viitattu 5.2.2015.

<https://uusiakkuna.oulunkaupunki.fi/Toimiala/Sivistysjakulttuuripalvelut/kasvu-ja-koulutus/Sivut/Esi-ja-alkuopetus.aspx>

Oulun kaupunki 2015c. Kasvun, oppimisen ja koulunkäynnin tuki esi- ja perusopetuksessa. Viitattu 18.2.2015.

http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=bf9c6238-48ad-46cd-ba5d-64f55533a634&groupId=1257266

Oulun kaupunki 2015d. Lomakkeet. Esiopetuslomakkeet. Huoltajien suostumus tiedonsiirtoon - lakisääteinen lomake (pdf). Viitattu 28.5.2015.

http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=952eaa66-d107-439d-b325-4247057eafce&groupId=112792

Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut 2015. Oulussa koulussa - Perusopetuksen opas 2015-2016. Oulu. Viitattu 13.3.2015

http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=9abf8f53-775d-45b7-9663-049d273475c9&groupId=64277

Oulun opetustoimi 2011. Oulun kaupungin Esi- ja alkuopetuksen yhteistyösuunnitelma. Oulun Konttori Painatuskeskus. Oulu. Viitattu 3.5.2015.

http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=7aef6c4a-1cff-4bf7-8028-712577dab69f&groupId=112792

Peda.net 2015. ESIOPETUS luku 3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri. Viitattu 15.4.2015.

<https://peda.net/lohja/ops-2016/ops/luku-4/el3kjott>

Perusopetuslaki 21.8.1998/628.

Poikonen, P. 2003. Opetussuunnitelma on sitä elämää. Päiväkoti-koulu yhteisö opetussuunnitelman kehittäjänä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Seretin, L. 2012. Esiopetuksesta tieto siirtyy kouluun ongelmitta. Lastentarha. Varhaiskasvatuksen ammatti- ja järjestölehti. 4/2012. 16-17. Lastentarhanopettajaliitto LTOL ry. Helsinki.

Siniharju, M. 2007. Esiopetuksen laatu ja merkitys – Vanhempien ja perusopetuksen ensimmäisen vuosiluokan opettajien arvioimana. Opetushallitus. Helsinki. Viitattu 30.3.2015.

http://www.oph.fi/download/46465_esiopetuksenlaatu.pdf

Soini, S., Pyhältö, K., Pietarinen, J. 2013. Horisontaaliset ja vertikaaliset siirtymät päiväkodin ja koulun rajapinnalla. Teoksessa K. Karila, & L. Lipponen & K. Pyhältö (toim.) PÄIVÄKODISTA PERUSKOULUUN, Siirtymät varhaiskasvatuksen, esi- ja alkuopetuksen rajapinnoilla. Opetushallitus 2013:17, 6-16

http://www.oph.fi/download/154485_paivakodista_peruskouluun_2.pdf

Sosiaali- terveysministeriö 2009. Johtamisella laatua ja työhyvinvointia sosiaalialalle. Julkaisuja 2009:17. Helsinki: Yliopistopaino.

THL Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014. Elämän muutos- ja siirtymävaiheet. Helsinki. Viitattu 30.3.2015.

<http://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/lapset-perheet/elamanmuutos-ja-siirtymavaiheet>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Tammi

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu painos. Vantaa: Tammi

Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 28.6.2012, 422/2012.

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle esiopetusuudistuksen vaikutuksista ja asetettujen tavoitteiden toteutumisesta. Viitattu 8.11.2015.

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/esiopetus/esiopetus_liitt eet/valtioneuvoston_selonteko_eduskunnalle_esiopetusuudistuksen_vaikutuksista_ ja_ asetettujen_tavoitteiden_toteutumisesta/esiopetusselonteko.pdf

Varto, J. 2005. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Elan Vital. Juha Varto.

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko

Aluksi

- Tutkijoiden sekä tutkimuksen esittely haastateltaville
- Tutkimuksen tavoitteiden lyhyt esittely
- Pyydetään haastateltavia kertomaan vapaasti seuraavista:
Taustatiedot: nimet, työnkuva, työkokemuksen määrä, mahdollinen yhteistyön kesto

1. Hyvät käytännöt siirtymävaiheen tukemisessa

Kuvaillkaa siirtymävaiheen tukemisen hyviä käytäntöjä, muun muassa keskustelemalla siitä, mitä hyvät käytännöt ovat ja miten ne ilmenevät teidän työssänne.

Jos ei tule aikaisemmin esille, pyydetään kuvailemaan:

- Yhteistyötä vanhempien kanssa
- Mahdollisia muita hyviä käytäntöjä

2. Kehittämissideat

Kuvaillkaa omia ajatuksianne näistä hyvistä käytännöistä, miten niitä voisi kehittää? Tuleeko teille mieleen mitään uusia ideoita hyviin käytäntöihin liittyen?

3. Työparityöskentely-koulutus (vain toiselle haastatteluparille).

Kuvaillkaa miten päädyitte koulutukseen ja mitkä olivat sen pääsisällöt ja tavoitteet. Lisäksi kuvaillkaa koulutuksen mahdolliset hyödyt käytännön toiminnalle.

Haastattelun lopuksi kerrotaan opinnäytetyön valmistumisesta sekä sen esittelyn ajankohdasta. Haastatelluille esitetään avoin kutsu esittelytilaisuuteen. Lopullinen kutsu lähetetään myöhemmin sähköpostitse. Haastattelusta kiittäminen.